



บทที่ 4

ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ จากมุมมองของกลุ่มรัฐ กลุ่มทางสังคมที่ห่วงใยเด็ก และผู้ผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์

ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์จากมุมมองของกลุ่มผู้ประเมิน อันได้แก่ รัฐ และกลุ่มทางสังคมที่ห่วงใยเด็ก ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารกฎหมาย นโยบายของรัฐ เอกสารงานวิจัยและงานสัมมนาต่างๆ ซึ่งได้สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ของกลุ่มผู้ประเมินทั้งสองกลุ่มมาโดยตลอด นับจากรายการเด็กทางโทรทัศน์ถือกำเนิดขึ้นมา และจัดได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนารายการเด็กทางโทรทัศน์ในสังคมไทยมากอย่างเห็นได้ชัด

นอกจากนี้ การศึกษาข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ ในมุมมองของผู้ผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์นั้น ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) เพราะที่ผ่านมายังไม่เคยมีการศึกษามุมมองของผู้ผลิตรายการอย่างจริงจัง ซึ่งกลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มผู้ประเมินที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการนำเกณฑ์คุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ไปใช้ปฏิบัติในความเป็นจริง

เพราะฉะนั้น ในบทนี้จึงจะนำเสนอผลจากการศึกษาถึงคุณลักษณะของข้อกำหนดที่ค้นพบจากกลุ่มผู้ประเมินทั้ง 3 กลุ่ม แยกออกจากกัน เพื่อให้เห็นมุมมองในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ของแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจน

1. ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ จากมุมมองของรัฐ

เมื่อรัฐตระหนักในอิทธิพลหรือผลกระทบของสื่อมวลชนที่มีต่อเด็ก รัฐจึงได้เข้ามามีบทบาทควบคุมการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านเนื้อหาของสื่อที่มอบให้แก่เด็ก เพราะรัฐมองเห็นว่า ควรนำศักยภาพของสื่อมวลชนมาใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งของรัฐที่จะช่วยพัฒนาเด็กได้ ดังนั้น รัฐจึงมีวัตถุประสงค์เชิงนโยบายในการควบคุมให้สื่อมวลชนทำหน้าที่

ดังกล่าว โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ และในฐานะผู้สร้างนโยบาย รัฐได้ให้แนวทางไว้ในกฎหมาย นโยบายของรัฐ ทั้งแผนแม่บทในการพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเด็ก แผนพัฒนาสื่อสารมวลชน และระเบียบข้อบังคับของหน่วยงานรัฐต่างๆ ซึ่งสะท้อนข้อกำหนดที่รัฐใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมิน คุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ ดังต่อไปนี้

1.1) นโยบายและแผนพัฒนาเด็กระยะยาวปี พ.ศ. 2522

นโยบายและแผนพัฒนาเด็กระยะยาวปี พ.ศ. 2522 เกิดขึ้นมาเนื่องจากสหประชาชาติได้ กำหนดให้ปี พ.ศ. 2522 เป็นปีเด็กสากล ซึ่งทุกประเทศทั่วโลกต้องจัดกิจกรรมและร่วมรณรงค์เพื่อ การพัฒนาเด็กและจัดทำแผนพัฒนาเด็กระยะยาวด้วย ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่นโยบายของรัฐได้ กล่าวถึงรายการเด็กทางโทรทัศน์อย่างจริงจัง โดยกำหนดนโยบายไว้ดังนี้

1. การกำหนดให้สื่อมวลชนมีบทบาทด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจ ด้านการพัฒนาเด็ก และด้านวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแก่บิดามารดาและผู้ปกครอง พร้อมทั้งให้จัดรายการ บันเทิง และความรู้ที่เหมาะสมกับขั้นตอนของพัฒนาการของเด็ก
2. เร่งสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พัฒนารูปแบบ และวิธีการฝึกอบรมเพื่อผลิตผู้ จัดรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก
3. เร่งปรับปรุงรูปแบบและพัฒนาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ เพื่อที่จะเป็นการใช้ ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์และมีคุณภาพ

นอกจากนี้ นโยบายและแผนพัฒนาเด็กระยะยาวปี 2522 ยังได้ระบุวิธีดำเนินการเอาไว้ว่า

1. กำหนดสัดส่วนที่เหมาะสมในการจัดเวลาหรือเนื้อหาของสื่อมวลชน ในการให้บริการ ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก และให้ความรู้ความบันเทิงแก่เด็ก
2. ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องวางมาตรฐานให้สื่อมวลชนจัดรายการ หรือผลิตเนื้อหาสาระ เพื่อการศึกษา และความบันเทิงของเด็กให้เหมาะสมกับวัย
3. สร้างหน่วยงานตรวจสอบงานทางด้านวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พร้อมทั้ง งานวิจัยประเมินผล เพื่อปรับปรุงทิศทางและวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะในด้านของการ สนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษาของชาติ ตามระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2518

4. เร่งปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และกลไกที่ควบคุมสื่อมวลชน พร้อมทั้งจัดให้มีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด
5. สร้างระบบและกลไกการแพร่ข่าวสาร ข้อเสนอเทศให้ทั่วถึงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะแก่กลุ่มประชาชนที่ขาดโอกาสในการรับบริการ
6. สนับสนุนการรวมกลุ่มในรูปแบบต่างๆ ของผู้ที่ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมและควบคุมดูแลด้านคุณภาพด้วย
7. สนับสนุนการรวมกลุ่มผู้บริโภคให้มีบทบาทในการส่งเสริม และการควบคุมสื่อมวลชน

ประเด็นสำคัญในเนื้อหาของนโยบายและแผนพัฒนาเด็กระยะยาว ปี พ.ศ. 2522 มุ่งที่การวางกรอบเริ่มแรกของการพัฒนารายการเด็กทางโทรทัศน์ โดยเริ่มจากการจัดสรรเวลา การพัฒนาเนื้อหาและผู้ผลิต จัดตั้งหน่วยงานเพื่อการตรวจสอบและประเมินผล รวมไปถึง ปรับปรุงข้อกำหนดกฎหมาย เพื่อการควบคุมสื่อมวลชนในด้านที่จะทำให้เกิดผลกระทบแก่เด็กด้วย และจะเห็นได้ว่าเมื่อมีการกล่าวถึงการผลิตเนื้อหาสาระความรู้แก่เด็ก ยังมีการกำหนดให้สื่อให้ความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กแก่พ่อแม่ผู้ปกครองด้วย เพราะมุมมองของรัฐไม่ได้มองเด็กแยกออกจากครอบครัวหรือพ่อแม่ผู้ปกครอง จึงมีแนวทางในการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน

สรุป ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ในมุมมองของรัฐ ซึ่งปรากฏอยู่ในนโยบายและแผนพัฒนาเด็กระยะยาวปี พ.ศ. 2522 มีดังนี้

- ควรผลิตเนื้อหาสาระเพื่อการศึกษาความรู้และความบันเทิงของเด็กให้เหมาะสมกับวัย

1.2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นแผนแม่บทที่เป็นแนวนโยบายในการพัฒนาประเทศของรัฐ ซึ่งเริ่มปรากฏนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสื่อและเด็กจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 เป็นต้นมา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ได้กล่าวถึงปัญหาด้านสื่อมวลชนเกี่ยวกับเด็กไว้ 4 ประเด็นด้วยกัน คือ

1. ขาดนโยบายและระบบการใช้สื่อมวลชนให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็ก
2. สื่อมวลชนไม่ได้ตระหนักในหน้าที่ และความรับผิดชอบ ด้านการพัฒนาเด็ก ยิ่งไปกว่านั้น บางส่วนกลับได้ถ่ายทอดค่านิยม และสาดิตตัวอย่างพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ อีกด้วย
3. ขาดการพัฒนาาระบบสื่อมวลชนที่เปิดโอกาสแก่ผู้มีความรู้ และประสบการณ์ ในการผลิต สาระ รายการ และกิจกรรมที่ได้มาตรฐานสำหรับเด็ก
4. ผู้บริโภคยังขาดความเข้าใจในอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อเด็ก ขาดโอกาสในการจะเลือกรับบริการ และขาดบทบาทในการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบ ในการจัดรายการ และกิจกรรม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 นี้ได้เน้นการวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนมากกว่าและไม่ได้กล่าวถึงคุณภาพของรายการเด็กทางโทรทัศน์โดยตรง เพียงแต่สะท้อนความต้องการของรัฐต่อการทำหน้าที่ที่มีต่อเด็กของสื่อมวลชน ดังต่อไปนี้

- สื่อมวลชนควรทำหน้าที่ในการช่วยพัฒนาเด็ก
- สื่อมวลชนควรถ่ายทอดค่านิยมและนำเสนอตัวอย่างพฤติกรรมอันเป็นที่พึงประสงค์ของสังคมแก่เด็ก

อย่างไรก็ตาม รัฐยังมีการระบุว่า "การผลิตรายการและเนื้อหาสาระที่ได้มาตรฐานสำหรับเด็กต้องใช้ผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการผลิต" ซึ่งเป็นการมองถึงปัจจัยเรื่องความสามารถของนักวิชาชีพที่มีผลต่อมาตรฐานรายการเด็กทางโทรทัศน์

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) เป็นกรอบนโยบายกว้างๆ ในการควบคุมการทำงานของสื่อโดยมีจุดมุ่งหมายสนับสนุนรัฐเป็นหลัก ดังนี้

1. การพัฒนากิจการวิทยุโทรทัศน์ในสวนที่รัฐดำเนินการ ควรเน้นการให้บริการด้านการศึกษา การประชาสัมพันธ์ของรัฐและความมั่นคง ในสวนที่รัฐวิสาหกิจและที่เอกชนดำเนินการนั้น ควรให้บริการด้านข่าวสารการบันเทิงในเชิงธุรกิจ และสนับสนุนนโยบายการประชาสัมพันธ์ของรัฐ ทั้งนี้ควรคำนึงถึงเนื้อหาสาระของรายการให้สอดคล้องและส่งเสริมประเพณีอันดีงาม

2. ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ของประเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยสนับสนุนองค์กรทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติ วางระเบียบเพื่อดูแลประสานงานสื่อมวลชนทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนให้ดีขึ้น เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวม รวมทั้งให้มีการพัฒนาด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ การปรับปรุงระบบข้อมูลข่าวสารและการพัฒนาบุคลากร เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 นี้ ก็ไม่ได้มีการกล่าวถึงรายการเด็กทางโทรทัศน์อย่างเฉพาะเจาะจง และยังไม่มีการพูดถึงการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาเด็กแต่อย่างใด เพียงแต่กำหนดกรอบการทำงานของสื่อวิทยุโทรทัศน์ให้ทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานของรัฐ โดยให้แนวทางว่า

- ควรคำนึงถึงเนื้อหาสาระของรายการให้สอดคล้องและส่งเสริมประเพณีอันดีงาม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ซึ่งเริ่มเห็นความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนา 3 ประการ เน้นให้เกิดความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ด้านความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งด้านคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม กำหนดไว้ว่า

“สำหรับการพัฒนาบริการพื้นฐานด้านสื่อสารมวลชน จะเน้นปรับปรุงการผลิตรายการให้มีสาระที่เป็นประโยชน์มากขึ้น ในด้านการศึกษาและการส่งเสริมคุณภาพชีวิต และมีมาตรการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยพัฒนาระดับข้อมูลข่าวสารในการให้ความรู้ผ่านทางระบบสื่อสารมวลชนต่างๆ จัดทำแผนการใช้สื่อมวลชนในทุกรูปแบบเพื่อประโยชน์ต่อการให้การศึกษากายภาพและเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกันต่อนโยบายและโครงการพัฒนาประเทศ”

สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 นี้ รัฐมุ่งเน้นให้มีการใช้สื่อเพื่อการศึกษาและการพัฒนาในทุกรูปแบบ รวมทั้งมีหน้าที่ในการสนับสนุนนโยบายรัฐในการพัฒนาประเทศด้วย โดยมีนโยบายเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของสื่อมวลชนว่า

- ควรผลิตรายการให้มีสาระที่เป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาและการส่งเสริมคุณภาพชีวิต

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ปรับแนวคิดการพัฒนาจากเดิมที่เน้นเศรษฐกิจมาเป็นการเน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา บทบาทของสื่อมวลชน ถูกกำหนดไว้ในมาตรการการเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และสุนทรียภาพทางจิตใจแก่คน โดยส่งเสริมให้สื่อทุกรูปแบบเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจิตใจโดยผลิตรายการที่มีเนื้อหาสาระและจัดช่วงเวลาที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศาสนาและการพัฒนาจิตใจมากขึ้นรวมทั้งกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานและองค์กรสื่อมวลชนมีจิตสำนึกต่อสังคมส่วนรวมมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมการใช้สื่อสารมวลชนให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของครอบครัวและชุมชนโดย

1. สนับสนุนและกระตุ้นให้สื่อมวลชนเสนอสื่อที่สร้างสรรค์ชีวิตครอบครัวและชุมชน เช่น บทบาทของการเป็นพ่อแม่ลูกที่ดี รวมถึงการแบ่งภาระรับผิดชอบในครัวเรือน ความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้มีพัฒนาการตามวัย เป็นต้น
2. พัฒนาและเผยแพร่สื่อที่มีคุณภาพ ถูกต้องและทันสมัยในทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ ให้สามารถกระจายเข้าถึงชุมชนต่างๆ อย่างทั่วถึงและกว้างขวาง
3. สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนให้รู้จักเลือกรับและกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีที่เข้ามาในชีวิตประจำวันเพื่อให้มีโลกทัศน์สากลควบคู่ไปกับการรักษาคุณค่าความเป็นไทย โดยผ่านการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยในรูปแบบต่างๆ
4. ส่งเสริมสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่พื้นฐานของตนและสังคมในการรับบริการสังคม กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และข่าวสารต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนและสังคม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ในส่วนของยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคม ส่งเสริมการพัฒนาสื่อมวลชนทุกประเภทให้มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยมีการวางมาตรการให้องค์กรวิชาชีพมีบทบาทในการกำกับดูแลและตรวจสอบสื่อมวลชนทุกประเภทอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และให้มีการกระจายเงินจากกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และโทรคมนาคมเพื่อสาธารณะมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรด้านสื่อและการผลิตสื่อที่มีคุณภาพ รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อชุมชนที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 พบเพียงนโยบายที่วางกรอบในการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาไว้ดังนี้

- ส่งเสริมให้สื่อทุกรูปแบบเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจิตใจ
- ผลิตรายการที่มีเนื้อหาสาระและจัดช่วงเวลาที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศาสนาและการพัฒนาจิตใจให้มากขึ้น
- สนับสนุนและกระตุ้นให้สื่อมวลชนเสนอสื่อที่สร้างสรรค์ต่อชีวิตครอบครัวและชุมชน เช่น บทบาทของการเป็นพ่อแม่ลูกที่ดี รวมถึงการแบ่งภาระรับผิดชอบในครัวเรือน ความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้มีพัฒนาการตามวัย
- ส่งเสริมการพัฒนาสื่อมวลชนทุกประเภทให้มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อสังคม

ประเด็นการให้ความสำคัญต่อเด็กและสื่อสำหรับเด็ก ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 5 จนถึง ฉบับที่ 9 นั้น จะเห็นว่า ในแผนฯ 5 ได้มุ่งเน้นความสำคัญกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งในแง่ของการขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อสำหรับเด็ก การขาดการควบคุมคุณภาพที่เหมาะสม และปัญหาอื่นๆ อันต่อเนื่องมาจาก นโยบายและแผนพัฒนาเด็กระยะยาว ปี 2522

อย่างไรก็ดี เมื่อเข้าสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 และ 7 กลับไม่ได้ระบุถึงรายการเด็กทางโทรทัศน์หรือสื่อมวลชนกับเด็กไว้ชัดเจน เป็นแต่เพียงเนื้อหากว้างๆ มุ่งเน้นให้สนับสนุนการประชาสัมพันธ์ของรัฐ และ สนับสนุนเชิงธุรกิจ อาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาเด็กและสื่อมวลชนถูกลดความสำคัญลงเป็นแต่เพียงเครื่องมือการถ่ายทอดข่าวสารให้ภาครัฐ

จนกระทั่ง ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเริ่มมาถึงจุดอิ่มตัวและก้าวเข้าสู่ภาวะถดถอย และวิกฤตเศรษฐกิจในท้ายที่สุด ในแผนที่ 8 นี้จึงได้กลับมาเน้นความสำคัญทางสังคมมากขึ้น ถึงแม้จะไม่ได้มุ่งประเด็นเกี่ยวกับเด็กโดยตรงแต่ก็เกี่ยวพันอยู่ในระดับครอบครัว จนถึงระดับชุมชน และระดับประเทศ โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิต การให้การศึกษา และการกระจายสื่อให้ครอบคลุมเพื่อเพิ่มการเรียนรู้ และมุ่งเน้นให้สื่อนำเสนอเรื่องราวที่สร้างสรรค์และมีคุณภาพ

และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ได้เพิ่มเติมยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคน คุณภาพการผลิต และรวมไปถึงการสนับสนุนองค์กรต่างๆให้เข้ามามีบทบาทในการกำกับดูแล และยกระดับการพัฒนาสื่อในด้านต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตาม ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 ในสมัยของรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ก็ได้มีการตื่นตัวในเรื่องปัญหาของรายการเด็กทางโทรทัศน์ โดยได้เชิญตัวแทนจากสถานีโทรทัศน์ทุกช่อง ผู้ผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์ และผู้อุปถัมภ์รายการ เข้าร่วมประชุมเพื่อหาแนวทางในการพัฒนารายการเด็กทางโทรทัศน์ เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2535 ณ ทำเนียบรัฐบาล จากการประชุมสามารถสรุปถึงสภาพปัญหาและข้อคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

1. ผู้ออกรายการโทรทัศน์ปัจจุบันพูดภาษาไทยไม่ถูกต้องและไม่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้อ่านข่าว

2. เวลาที่รัฐบาลสงวนไว้ให้ออกอากาศรายการเด็กทางโทรทัศน์ คือ ระหว่างเวลา 18.00 – 19.30 น. เป็นเวลาที่เด็กส่วนใหญ่ยังกลับไม่ถึงบ้าน จึงไม่มีโอกาสได้ดูรายการและยังเป็นช่วงเวลาที่ไม่สามารถแข่งขันกับรายการอื่นที่ออกอากาศในช่วงเวลาอื่นโดยเฉพาะช่วงเวลาที่มีคนดูมาก (Prime time) การวัดความนิยมของรายการจึงออกมาต่ำมาก ส่งผลให้หาผู้อุปถัมภ์รายการยาก

สำหรับวันหยุดสุดสัปดาห์ ซึ่งเป็นเวลาที่เด็กส่วนใหญ่สามารถดูโทรทัศน์ได้นั้นปรากฏว่าสถานีนำการ์ตูนต่างประเทศมาเสนอ โดยไม่ให้เวลาแก่ผู้จัดรายการเด็กทางโทรทัศน์ และการ์ตูนที่สถานีเสนอนั้นไม่เป็นประโยชน์ในทางสร้างสรรค์แก่เด็ก

ประเด็นเรื่องเวลานี้ได้มีข้อเสนอว่า เป็นไปได้หรือไม่ที่จะขอให้สถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ให้ความหลังข่าวประมาณ 30 นาทีต่อสัปดาห์สำหรับรายการเด็กหมุนเวียนกันไป โดยคิดค่าเช่าราคาต่ำกว่าปกติ ส่วนวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ ช่วงเช้าก็ควรแบ่งเวลาให้กับรายการเด็กด้วยเช่นกัน และควรแบ่งช่วงเวลาเหมือนกันทุกสถานีเพื่อความยุติธรรม อีกทั้งให้ผู้อุปถัมภ์รายการสามารถเลือกรายการได้

3. สถานีโทรทัศน์มักงดรายการเด็ก เพื่อถ่ายทอดสดรายการอื่นอยู่เสมอ ทำให้รายการเด็กออกอากาศไม่สม่ำเสมอ เป็นเหตุให้ผู้ชมขาดความสนใจเพราะคิดว่าเลิกจัดไปแล้ว ทำให้หาผู้อุปถัมภ์รายการยากขึ้นด้วย

สำหรับเรื่องโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจนั้น มีข้อเสนอว่า นอกเหนือจากการถ่ายทอดสดงานพระราชพิธีแล้ว ไม่จำเป็นต้องให้สถานีโทรทัศน์ทุกช่องออกอากาศพร้อมกัน ขอให้สถานีโทรทัศน์เลือก และตกลงกันเองว่าจะออกอากาศเรื่องใดบ้างและเวลาใด และถ้าเป็นไปได้ไม่ควรจะเบียดบังเวลาของรายการเด็ก

4. ต้นทุนในการจัดทำรายการเด็กทางโทรทัศน์สูงมาก ผู้ผลิตรายการบางรายประสบปัญหาการขาดทุนเพราะขาดผู้อุปถัมภ์รายการ นอกจากนี้ผู้ผลิตรายการจะต้องจ่ายเงินล่วงหน้าเป็นค่าเช่าสถานี และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ส่วนเงินที่จะได้จากผู้อุปถัมภ์รายการนั้นล่าช้ามาก จึงต้องการเงินทุนสำรองหมุนเวียนสูง ทำให้ต้องกู้เงินและเป็นหนี้ธนาคาร

5. ในการลงทุนจัดทำรายการเด็กทางโทรทัศน์ ผู้จัดทำรายการที่มีบริษัทเอกชนขนาดใหญ่ให้การอุปถัมภ์มาโดยตลอด หรือรายการที่มีหน่วยงานราชการหรือมหาวิทยาลัยให้การสนับสนุนนั้น ผู้จัดจะมีโอกาสทำรายการได้ดีเพราะมีเงินทุนสนับสนุนอีกทั้งไม่ต้องพะวงกับการหาผู้อุปถัมภ์รายการ

ได้มีข้อเสนอว่า น่าจะชักชวนบริษัทใหญ่ให้หันมาลงทุนสนับสนุนรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เพราะบริษัทใหญ่หลายแห่งก็ต้องการมีส่วนร่วมช่วยสร้างสรรค์สังคม

6. ปัจจุบัน รายการเด็กมีลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่ได้เอาเด็กเป็นตัวตั้งว่าเด็กในวัยนั้นๆ ต้องการอะไร และควรเสนอรูปแบบรายการอย่างไรที่จะสนองตอบความต้องการของเด็ก

7. การทำสัญญากับสถานีโทรทัศน์กำหนดปีต่อปี โอกาสที่จะปรับปรุงรายการจึงทำได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากไม่แน่ใจว่าเมื่อลงทุนไปแล้วจะได้ต่อสัญญาในปีต่อไปหรือไม่

8. ในการจัดทำรายการนั้น บางครั้งต้องออกไปถ่ายทำในพื้นที่อันตราย และปัจจุบันไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ เท่าที่ควร จึงใคร่ขอความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ ในการอำนวยความสะดวก และให้ความคุ้มครองดูแล

ในส่วนของแนวทางการแก้ไขนั้น ท่านนายกรัฐมนตรีได้สรุปดังนี้

1. เรื่องที่สำคัญ คือ เวลาและผู้อุปถัมภ์รายการ ควรเสนอให้สถานีเพิ่มเวลาหลังข่าว ประมาณช่วงเวลา 20.30 – 21.30 น. สำหรับรายการเด็กโตหรือเยาวชนด้วย และจัดเวลาในช่วง 8.30 – 10.30 น. ในวันหยุดสุดสัปดาห์เป็นรายการสำหรับเด็กและเยาวชน ขอให้สถานีโทรทัศน์นำไปพิจารณา และแจ้งผลมายังรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (ในขณะนั้นคือ นางสาวสุวิจิตกุล)

2. เพื่อให้การจัดทำรายการเด็กอยู่ได้ มีคุณภาพและมีประโยชน์ต่อการปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้แก่เด็ก ควรจะให้การช่วยเหลือและสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพื่อไม่ให้ต้องไปแข่งขันกับรายการอื่นๆ แต่ทว่าในระหว่างรายการเด็กด้วยกันนั้น จำเป็นต้องให้มีความหลากหลายในการแข่งขัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพต่อไป

3. รัฐจะให้การอุดหนุนด้านค่าใช้จ่ายบ้าง ซึ่งต้องขอหารือกับคณะรัฐมนตรีก่อน ส่วนสถานีโทรทัศน์จะขอให้ช่วยอุดหนุนด้วย หรือลดราคาค่าเวลาสำหรับรายการเด็ก และรัฐจะพยายามชักชวนให้เอกชนร่วมสนับสนุนการจัดรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเพิ่มขึ้น

4. สำหรับรายการโทรทัศน์เฉพาะกิจนั้น เห็นด้วยว่านอกจากงานพระราชพิธีแล้ว ไม่จำเป็นต้องให้มีการออกอากาศทุกสถานี หรือให้ทุกสถานีออกอากาศในเวลาเดียวกัน

5. ในการติดต่อประสานงานหน่วยราชการ เพื่อให้ความสะดวกและให้การดูแลเรื่องความปลอดภัยนั้น ได้มอบหมายให้โฆษกรัฐบาลช่วยติดต่อประสานงานเรื่องนี้ต่อไป

นโยบายดังกล่าวข้างต้น เป็นการนำปัญหาของรายการเด็กทางโทรทัศน์มาอภิปรายและหาทางออกสำหรับผู้ผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์และสัดส่วนเวลาในการออกอากาศมากกว่าจะลงลึกในด้านคุณภาพของรายการเด็กทางโทรทัศน์ ซึ่งคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและ

วิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ก็ได้นำไปออกเป็นระเบียบข้อบังคับเรื่องเวลาออกอากาศอีกครั้งในปี พ.ศ. 2539

สรุป ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์จากนโยบายครั้งนี้ ได้แก่

- รายการเด็กทางโทรทัศน์ต้องมีคุณภาพและมีประโยชน์ต่อการปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้แก่เด็ก

1.3) ระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.)

ระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ถือเป็นข้อบังคับที่มีผลโดยตรงต่อสื่อมวลชน ซึ่งส่วนใหญ่ได้กำหนดเกี่ยวกับสัดส่วนเวลาการออกอากาศรายการเด็กทางโทรทัศน์ไว้เป็นระยะๆ ดังนี้

1. มติที่ประชุม กบว. ครั้งที่ 12/2524 ได้กำหนดอัตราส่วนการแพร่ภาพออกอากาศรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กไว้ดังนี้

ในช่วงเวลา 18.00-18.30 น. ทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ให้เป็นช่วงรายการสำหรับเด็กหรือรายการที่เป็นประโยชน์แก่เด็ก สำหรับวันเสาร์วันอาทิตย์หรือวันหยุดราชการ หากสถานีฯ ใดไม่มีรายการสำหรับเด็กในตอนกลางวัน ก็ขอให้จัดรายการสำหรับเด็กในเวลา 18.00-18.30 น. ด้วย

2. วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2525 คณะกรรมการบริหารคลื่นวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ได้กำหนดสัดส่วนที่เหมาะสมในการจัดเวลา และเนื้อหาของสื่อมวลชนในการบริการให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก และความรู้ความบันเทิงแก่เด็ก คือ กำหนดให้เวลาระหว่าง 18.00 -18.30 น. เป็นเวลาของรายการสำหรับเด็ก และเวลา 16.00-18.00 น. เป็นเวลาของรายการที่มีคุณประโยชน์สำหรับเด็ก
3. หนังสือที่ สร. 1609/ ว.80 ลงวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2525 เรื่องธรรมชาติที่ควรปลูกฝังแก่เยาวชน มีใจความสำคัญว่า

คณะกรรมการส่งเสริมศิลปกรรมและจิตใจ สมาคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ขอให้สถานวิทยุโทรทัศน์จัดให้มีรายการที่ส่งเสริมศาสนาและศิลปกรรมมากยิ่งขึ้น ให้ส่งเสริมและยกย่องบุคคล ตรงกับวัตถุประสงค์ของ กบว. ด้วย จึงให้สถานวิทยุโทรทัศน์ถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

4. ปี พ.ศ. 2532 กำหนดให้เวลา 18.30-19.30 น. ที่เคยเป็นช่วงประหยัดไฟ เป็นเวลาของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก
5. ปี พ.ศ. 2539 กำหนดให้สถานวิทยุโทรทัศน์ต้องบรรจุรายการออกอากาศสำหรับเด็กและเยาวชน อย่างน้อยวันละ 30 นาที ในช่วงเวลา 16.30-18.30 น. ยกเว้นในวันเสาร์และวันอาทิตย์

จะเห็นได้ว่าระเบียบต่างๆ ข้างต้นส่งผลในด้านเวลาการออกอากาศมากกว่าจะกำกับดูแลเนื้อหารายการอย่างจริงจัง

สรุป ข้อกำหนดในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของรายการดังนี้

- สื่อมวลชนควรให้การบริการให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก และความรู้ความบันเทิงแก่เด็ก
- ให้มีรายการที่ส่งเสริมศาสนาและศิลปกรรมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งให้ส่งเสริมและยกย่องบุคคล

1.4) แผนพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม เพื่อการพัฒนาคนและสังคม พ.ศ.2542-2551

แผนพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม เพื่อการพัฒนาคนและสังคม พ.ศ.2542-2551 ถือเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาสื่อของรัฐ ซึ่งให้ความสำคัญกับบทบาทด้านการพัฒนาคนและสังคมอย่างจริงจัง โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้นำเสนอคณะรัฐมนตรี และมีมติเห็นชอบ เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2542 แล้ว ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

“การพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม เพื่อการพัฒนาคน และสังคมที่พึงปรารถนาสำหรับประเทศไทย มุ่งหวังให้

ประชาชนได้รับการพัฒนาศักยภาพในทุกมิติของชีวิตอย่างต่อเนื่อง สามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารสนเทศที่มีคุณภาพได้อย่างอิสระและชอบธรรม เป็นผู้บริโภคที่มีทางเลือก รู้เท่าทัน และสามารถใช้อ้างอิงหรือข้อมูลข่าวสารเพื่อประโยชน์ในการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม

ระบบสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมต้องเอื้อประโยชน์ต่อ ประชาชนทุกกลุ่ม ทุกพื้นที่อย่างทั่วถึง สามารถส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และ ต่อเนื่องตลอดชีวิต เสริมสร้างจิตสำนึกของสังคมและชุมชนให้เห็นคุณค่าของคน ทำให้คนในสังคม มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข

ระบบสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมมีความโปร่งใสเป็นธรรม สามารถตรวจสอบได้ ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังและเพียงพอจากรัฐ ประชาชนมีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมในทุกขั้นตอน ทั้งการ จัดทำแผน การปฏิบัติตามแผน และการติดตามประเมินผล โดยคำนึงถึงประโยชน์และสิทธิของ ประชาชนควบคู่ไปกับประสิทธิภาพและการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี”

โดยมียุทธศาสตร์ในการพัฒนา 4 แนวทาง ดังนี้

- (1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสื่อ
- (2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้ผลิตสื่อ
- (3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้รับและผู้ใช้สื่อ
- (4) ยุทธศาสตร์พัฒนาการบริหารจัดการ

ในส่วนของยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้ผลิตสื่อ ระบุไว้ว่า “รัฐควรส่งเสริมการผลิตสื่อเพื่อ พัฒนาเด็ก เยาวชน และครอบครัว โดยสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อ”

จะเห็นว่า แผนพัฒนาสื่อสารมวลชนฯ ฉบับนี้ได้เพิ่มเติม การมีส่วนร่วมของเด็กและ เยาวชนในการผลิตสื่อเข้าไปด้วย อันเนื่องมาจาก แนวทางจากรัฐธรรมนูญมาตรา 40 และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเป็น สำคัญ

โดยสรุปแล้ว แผนพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม เพื่อการพัฒนาคนและสังคม พ.ศ.2542-2551 ยังคงเป็นแผนแม่บทที่กำหนดกรอบเอาไว้อย่างกว้างๆ เพื่อการนำไปปฏิบัติต่อไป แม้มียุทธศาสตร์การพัฒนาผู้ผลิตสื่อ แต่ก็ไม่ได้เจาะเจาะลงไป ในรายละเอียดเรื่องคุณภาพของรายการเด็กทางโทรทัศน์ นอกจากกำหนดไว้ว่า จะต้อง มีหน่วยงานดำเนินการหามาตรฐานและคุณภาพตลอดจนการสำรวจความนิยมรายการขึ้นมาเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงสื่อมวลชนแต่ละประเภท

1.5) แผนส่งเสริมและพิทักษ์เยาวชน พ.ศ. 2546-2549

แผนส่งเสริมและพิทักษ์เยาวชน พ.ศ. 2546-2549 จัดทำโดย กลุ่มการพัฒนามาตรการกลไก สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เยาวชน สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เนื่องจากต้องการพัฒนาศักยภาพ คุ่มครองพิทักษ์สิทธิและส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม สำหรับเยาวชนอย่างมีมาตรฐาน เพื่อให้ดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี มีความมั่นคง สามารถพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคมได้ โดยเน้นการเสริมสร้างและประสานเครือข่ายการพัฒนาของทุกภาคส่วน

เยาวชนในความหมายของแผนส่งเสริมและพิทักษ์เยาวชน พ.ศ. 2546-2549 คือ เยาวชนคือบุคคลซึ่งมีอายุไม่เกิน 25 ปี และพันธกิจเพื่อเยาวชนของแผนฉบับนี้ ได้แก่

1. กำหนดและพัฒนามาตรฐานในการพัฒนาเยาวชน การประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนให้การพัฒนาเป็นไปตามมาตรฐาน
2. พัฒนากลไกมุ่งการคุ้มครอง พิทักษ์สิทธิเยาวชน และการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อให้เยาวชนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข
3. ส่งเสริมและสนับสนุนเยาวชน ให้มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมเพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย วางแผน โครงการและกิจกรรมด้านเยาวชน

ซึ่งมีแผนกลยุทธ์อยู่ทั้งหมด 3 ด้านคือ

- (1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพเยาวชน
- (2) ยุทธศาสตร์การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของเยาวชน
- (3) ยุทธศาสตร์การพัฒนากลไกเพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์สิทธิของเยาวชน

และในยุทธศาสตร์ข้อที่ 3 เรื่องการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์สิทธิของเยาวชน นี้เอง ได้ระบุไว้ว่า

- ควรมีมาตรการสร้างจิตสำนึกสื่อมวลชนให้ความร่วมมือแพร่ภาพ เสนอข่าวสร้างสรรค์สังคม โดยไม่แพร่ภาพที่ไม่เหมาะสมหรือกระตุ้นหรือยั่วยุเยาวชนให้นำไปสู่พฤติกรรมล่วงละเมิดทางเพศ

จะเห็นได้ว่า นโยบายของรัฐทั้งแผนแม่บท กฎหมายอันเกี่ยวข้องกับสื่อ และเด็ก ล้วนแล้วแต่ต้องการใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการนำเสนอเผยแพร่เนื้อหาสาระที่หน่วยงานของรัฐต้องการในด้านการพัฒนา การศึกษา ตลอดจนปลูกฝังสิ่งที่ดีงามให้แก่เด็ก โดยไม่ได้เฉพาะเจาะจงไปที่รายการเด็กทางโทรทัศน์แต่อย่างใด แม้ว่ารัฐจะมีข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพในด้านเนื้อหาสาระอยู่บ้าง แต่ก็หมายรวมถึงเนื้อหาสาระของสื่อมวลชนทั้งหมดมากกว่า

1.6) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 เป็นนโยบายล่าสุดของรัฐที่เกี่ยวข้องกับรายการเด็กทางโทรทัศน์ อันเนื่องมาจากการที่รัฐต้องการแก้ไขปัญหาความรุนแรงของเด็กและเยาวชน ซึ่งรัฐมองว่าพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงนั้น เกิดขึ้นเพราะการลอกเลียนแบบจากสื่อ โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ที่รัฐตระหนักว่ามีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนมากที่สุด ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว รัฐจึงต้องการควบคุมให้สื่อโทรทัศน์นำเสนอสิ่งที่ดีแก่เด็กและเยาวชนในด้านการศึกษาและการเรียนรู้เป็นสำคัญ

นโยบายครั้งนี้ รัฐได้กำหนดแนวทางและมาตรการการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชนและครอบครัวในเบื้องต้นไว้ 2 แนวทางด้วยกันคือ แนวทางด้านการจัดสรรเวลาการออกอากาศ และแนวทางด้านการควบคุมดูแลเนื้อหาสาระของสื่อโทรทัศน์

สำหรับแนวทางการจัดสรรเวลาออกอากาศนั้น รัฐมีวิธีการปฏิบัติโดยตั้งคณะทำงานเพื่อขอความร่วมมือจากสถานีโทรทัศน์ช่องต่างๆ ในการออกอากาศรายการโทรทัศน์เพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัวตามสัดส่วนและเวลาที่รัฐกำหนด ตามความพร้อมของแต่ละสถานีฯ ซึ่งได้กำหนดแนวทางไว้ดังนี้

- ให้สื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์จัดสรรเวลาสำหรับเนื้อหาสาระของรายการวิทยุและโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชนและครอบครัว ร้อยละ 10 – 15 ของเวลาออกอากาศ

- ให้มีการแบ่งเวลาในการออกอากาศรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชนและครอบครัว เพิ่มจากเกณฑ์เดิมที่กำหนดไว้อย่างน้อยครึ่งชั่วโมง ในระหว่างเวลา 16.00 – 18.30 น. เป็นอย่างน้อย 1 – 1 ชั่วโมงครึ่ง ในระหว่างเวลา 16.00 – 22.00 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ครอบครัวดูรายการมาก

ในด้านที่เกี่ยวกับการควบคุมดูแลเนื้อหาสาระหรือคุณภาพของรายการเด็กทางโทรทัศน์นั้นจะมอบให้กรมประชาสัมพันธ์รับผิดชอบไปดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้แทนจากองค์กรทางการศึกษา วัฒนธรรม องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และหน่วยงานสื่อที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ทำหน้าที่ดูแลเนื้อหาสาระ และรูปแบบรายการ กำกับและประเมินผลคุณภาพรายการ รวมทั้งสร้างแรงจูงใจให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่รัฐต้องการ

"สื่อของรัฐไม่ควรมุ่งเน้นในเรื่องบันเทิงหรือมุ่งหากำไรในเชิงพาณิชย์เท่านั้น แต่ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมด้วย"

อย่างไรก็ตาม รัฐยังได้กำหนดกรอบกว้างๆ ถึงแนวทางลักษณะเนื้อหาของรายการเด็กทางโทรทัศน์ที่รัฐเห็นว่าเหมาะสมไว้ด้วยเช่นกัน ซึ่งสะท้อนได้ถึงข้อกำหนดในมุมมองของรัฐที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ ดังนี้

- ต้องเป็นรายการในเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการศึกษาแก่เด็ก เยาวชน ส่งเสริมสถาบันครอบครัว รวมทั้งส่งเสริมจริยธรรมและศีลธรรมอันดีของประชาชน
- ลักษณะของรายการนอกจากเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของเด็กและเยาวชนแล้ว ควรมีรายการสำหรับครอบครัวเพื่อสอนวิธีการเลี้ยงเด็กให้เป็นคนดีของสังคม

จะเห็นได้ว่า ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพในมุมมองของรัฐนั้น ไม่ได้เฉพาะเจาะจงถึงรายการเด็กทางโทรทัศน์เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึงเยาวชนและครอบครัวด้วย

พิจารณาในแง่ของการผลิตรายการ จึงทำให้เกิดความสับสนถึงนิยามของรายการโทรทัศน์ที่รัฐต้องการ ว่าแท้จริงแล้วเป็นรายการเด็กทางโทรทัศน์หรือรายการสำหรับคนทั่วไป

ทั้งนี้ รัฐเองได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อเตรียมการดำเนินงานตามนโยบายการใช้สื่อของรัฐ เพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัวตามคำสั่งที่ 73/2546 ขึ้นเพื่อให้มีการนำนโยบายไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างจริงจัง โดยมีนายแพทย์ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ เป็นประธาน และกองงานคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์เป็นฝ่ายเลขานุการ ซึ่งคณะทำงานชุดนี้ ก็ได้กำหนดนิยามของรายการเด็กทางโทรทัศน์ไว้เป็นแนวทางให้กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าใจตรงกัน

จากเอกสารการนิยาม “รายการเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชนและครอบครัว” สรุปได้ดังต่อไปนี้

“คำจำกัดความของ ‘รายการ’ หมายถึงรายการคุณภาพที่ผลิตเองในประเทศและรายการนำเข้า ที่ใช้เทคนิคและรูปแบบการนำเสนอแตกต่างกัน ซึ่งผู้ผลิตมีเจตนาผลิตเพื่อผู้ชมกลุ่มเด็ก เยาวชน และครอบครัว มีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ ให้การศึกษาและให้ความรู้ในแนวสร้างสรรค์ สังคมแก่เด็กและเยาวชน และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ตลอดจนความสามารถในการเลี้ยงดูบุตรหลานของครอบครัว ควบคู่ไปกับความบันเทิง โดยมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด”

ถึงกระนั้น นิยามรายการ ของคณะทำงานเพื่อเตรียมการดำเนินงานตามนโยบายการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ยังจัดว่าเป็นนิยามที่มีขอบเขตกว้างมาก มีกลุ่มเป้าหมายทั้งกลุ่มเด็ก เยาวชน และครอบครัว นับได้ว่า เป็นนิยามที่เน้นความหมายทางด้านเนื้อหาสาระของรายการโทรทัศน์มากกว่า กล่าวคือ ต้องเป็นรายการที่มีประโยชน์ ให้การศึกษาและการเรียนรู้ สร้างสรรค์สังคม ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี และเป็นรายการที่ให้ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรที่ถูกต้อง

ประเด็นที่น่าสนใจของการนิยามรายการครั้งนี้ก็คือ มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานรายการอย่างชัดเจนกว่านโยบายในอดีตที่ผ่านมา โดยแบ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานรายการที่ “ต้องมี” และ “ต้องไม่มี” ดังต่อไปนี้

- "ต้องมี" คุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อดังต่อไปนี้

- 1) เป็นรายการที่มีเนื้อหาเป็นผู้ช่วยครูและพ่อแม่ผู้ปกครอง ในการอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ
- 2) เป็นรายการที่มีเนื้อหาส่งเสริมประสบการณ์และการเรียนรู้ด้านต่างๆ ของเด็ก เยาวชน และครอบครัวอย่างหลากหลาย
- 3) เป็นรายการที่มีเนื้อหาส่งเสริมคุณลักษณะตามวัย ดังนี้
 - (3.1) สำหรับเด็กปฐมวัย (2 - 5 ปี) รายการต้องมีส่วนช่วยให้เด็กเล็กรู้จักจำแนก ถูกผิด ชั่วดี มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ (EQ)
 - (3.2) สำหรับเด็กวัยประถมศึกษา (6 - 11 ปี) รายการต้องมีส่วนส่งเสริมให้เด็กสนใจใฝ่รู้แต่สิ่งที่ดีงาม มีความรับผิดชอบ มีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรม รู้จักประหยัดอดออม และรู้จักควบคุมตนเอง
 - (3.3) สำหรับวัยรุ่น (12 - 18 ปี) รายการต้องสร้างแบบอย่าง (Model) ที่ดีให้กับเยาวชน ปลูกฝัง ทักษะคติทางเพศที่ถูกต้อง ชี้นำการดำเนินชีวิตให้อยู่ในครรลองอันดีงาม

- "ต้องไม่" ประกอบด้วยสิ่งไม่พึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

- 1) มีเนื้อหาที่สื่อให้เห็นการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา
- 2) มีคำพูดที่หยาบโลน เผยแพร่ภาษาที่ไม่สุภาพ (ยกเว้นคำพูดตามยุคตามสมัยบางคำของวัยรุ่นที่ไม่ถึงขั้นหยาบคาย)
- 3) มีภาพหรือการแสดงออกทางเพศที่ไม่เหมาะสม
- 4) แอบแฝงพิษภัยมากับเนื้อหา ซึ่งจะมีผลต่อความคิด ความเชื่อ ทักษะคติ โลกทัศน์ แบบอย่างการดำเนินชีวิต และสุขภาพของเด็กและเยาวชน โดยเด็ดขาด

นอกจากนี้ คณะทำงานฯ ยังได้ระบุแนวทางปฏิบัติสำหรับเจ้าของสถานีและผู้ผลิตรายการไว้ด้วย ดังนี้

- 1) ผลิตรายการที่มีเกณฑ์อายุเป็นตัวกำหนด (Age-specific program) ไม่ใช่รายการที่เหมาะสมเด็กทั้งหมดเป็นผู้ชม / ผู้ฟัง กลุ่มเดียวกัน

- 2) กระจายรายการให้ทั่วถึงสำหรับเด็กทุกช่วงอายุ ไม่ควรละเลยเด็กเล็กและครอบครัว
- 3) โฆษณาในรายการสำหรับเด็กและเยาวชนควรคำนึงถึง
 - (3.1) ความยาวของโฆษณา
 - (3.2) ชนิดของสินค้าที่โฆษณา
 - (3.3) ไม่แฝงโฆษณาเข้าไปในเนื้อหารายการ
 - (3.4) ไม่ใช้พิธีกรหรือนักแสดงของรายการเป็นผู้โฆษณาสินค้า
 - (3.5) ไม่พูดชักชวนขายสินค้ากับเด็กที่ชม / ฟังรายการโดยตรง
- 4) ไม่เอาเปรียบและใช้ประโยชน์จากเด็ก ทั้งในกระบวนการผลิตและการนำเสนอเนื้อหา
- 5) รายการที่ผ่านการพิจารณาเข้าข่ายเป็นรายการเพื่อการศึกษาและเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ควรมีรหัสตัวอักษรซึ่งบ่งชี้ระยะเวลาออกอากาศ
- 6) เจ้าของสถานีต้องนำเสนอชื่อรายการที่ทางสถานีได้ออกอากาศตามมติคณะรัฐมนตรี ว่าด้วยรายการสำหรับเด็ก เยาวชนและครอบครัว ยื่นต่อคณะกรรมการฯ ที่ได้รับการ แต่งตั้งจากรัฐเพื่อพิจารณาเป็นประจำทุกปี

สรุปจากนิยามรายการของคณะกรรมการเพื่อเตรียมการดำเนินงานตามนโยบายการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัวดังกล่าว สามารถแยกออกได้ เป็น ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการโทรทัศน์โดยทั่วไป และข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์โดยรวม ดังต่อไปนี้

ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการโทรทัศน์โดยรวมในมุมมองของรัฐ

- มีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ ให้การศึกษาและให้ความรู้ในแนวสร้างสรรค์สังคมแก่เด็ก และเยาวชน และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ตลอดจนความสามารถในการเลี้ยงดูบุตร หลานของครอบครัว ควบคู่ไปกับความบันเทิง
- เป็นรายการที่มีเนื้อหาเป็นผู้ช่วยครูและพ่อแม่ผู้ปกครอง ในการอบรมสั่งสอนเด็กและ เยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ
- เป็นรายการที่มีเนื้อหาส่งเสริมประสบการณ์และการเรียนรู้ด้านต่างๆ ของเด็ก เยาวชน และครอบครัวอย่างหลากหลาย
- ต้องไม่มีเนื้อหาที่สื่อให้เห็นการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา

- ต้องไม่มีคำพูดที่หยาบโลน เหยแพร่ภาษาที่ไม่สุภาพ (ยกเว้นคำพูดตามยุคตามสมัยบางคำของ วัยรุ่นที่ไม่ถึงขั้นหยาบคาย)
- ต้องไม่มีภาพหรือการแสดงออกทางเพศที่ไม่เหมาะสม

ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ มีดังนี้

- เป็นรายการที่มีเนื้อหาส่งเสริมคุณลักษณะตามวัย มีเกณฑ์อายุเป็นตัวกำหนด (Age-specific program) ไม่ใช่รายการที่เหมาะสำหรับเด็กทั้งหมดเป็นผู้ชมกลุ่มเดียวกัน
- สำหรับเด็กปฐมวัย รายการต้องมีส่วนช่วยให้เด็กเล็กรู้จักจำแนกถูกผิด ชั่วดี มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ (EQ)
- สำหรับเด็กวัยประถมศึกษา รายการต้องมีส่วนส่งเสริมให้เด็กสนใจใฝ่รู้แต่สิ่งที่ดีงาม มีความรับผิดชอบ มีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรม รู้จักประหยัดอดออม และรู้จักควบคุมตนเอง
- สำหรับวัยรุ่น รายการต้องสร้างแบบอย่าง (Model) ที่ดีให้กับเยาวชน ปลูกฝังทัศนคติทางเพศที่ถูกต้อง ชี้นำการดำเนินชีวิตให้อยู่ในครรลองอันดีงาม
- ต้องไม่แอบแฝงพิษภัยมากับเนื้อหา ซึ่งจะมีผลต่อความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ โลกทัศน์ แบบอย่างการดำเนินชีวิต และสุขภาพของเด็กและเยาวชน โดยเด็ดขาด
- โฆษณาในรายการสำหรับเด็กและเยาวชนควรคำนึงถึงชนิดและความยาวในการโฆษณา ไม่ควรแฝงโฆษณาในรายการทุกรูปแบบ
- ไม่เอาเปรียบและใช้ประโยชน์จากเด็ก ทั้งในกระบวนการผลิตและการนำเสนอเนื้อหา

ตารางที่ 4.1 สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์จากมุมมองของรัฐ

นโยบายของรัฐ	กลุ่มผู้กำหนด	ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพ
1) นโยบายและแผนพัฒนาเด็ก ระยะยาวปี พ.ศ. 2522	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ	<ul style="list-style-type: none"> - ควรจัดรายการบันเทิงและความรู้ที่เหมาะสมกับขั้นตอนของพัฒนาการแก่เด็ก - ควรผลิตเนื้อหาสาระเพื่อการศึกษาและความบันเทิงของเด็กให้มีความเหมาะสมกับวัย
2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 5-9	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ	<ul style="list-style-type: none"> - สื่อมวลชนควรทำหน้าที่ในการช่วยพัฒนาเด็ก - สื่อมวลชนควรถ่ายทอดค่านิยมและนำเสนอตัวอย่างพฤติกรรมอันเป็นที่พึงประสงค์ของสังคมแก่เด็ก - ควรคำนึงถึงเนื้อหาสาระของรายการให้สอดคล้องและส่งเสริมประเพณีอันดีงาม - ควรผลิตรายการให้มีสาระที่เป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาและการส่งเสริมคุณภาพชีวิต - ส่งเสริมให้สื่อทุกรูปแบบเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจิตใจ - ผลิตรายการที่มีเนื้อหาสาระและจัดช่วงเวลาที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศาสนาและการพัฒนาจิตใจมากขึ้น - สนับสนุนและกระตุ้นให้สื่อมวลชนเสนอสื่อที่สร้างสรรค์ชีวิตครอบครัวและชุมชน เช่น บทบาทของการเป็นพ่อแม่ลูกที่ดี รวมถึงการแบ่งภาระรับผิดชอบในครัวเรือน ความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้มีพัฒนาการตามวัย - ส่งเสริมการพัฒนาสื่อมวลชนทุกประเภทให้มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อสังคม - รายการเด็กทางโทรทัศน์ต้องมีคุณภาพและมีประโยชน์ต่อการปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้แก่เด็ก

ตารางที่ 4.1 สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์จากมุมมองของรัฐ (ต่อ)

นโยบายของรัฐ	กลุ่มผู้กำหนด	ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพ
3) ระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) และวิทยุโทรทัศน์ (กบว.)	คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.)	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดสัดส่วนที่เหมาะสมในการจัดเวลา และเนื้อหาของสื่อมวลชนในการบริการให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก และความรู้ความบันเทิงแก่เด็ก - ให้มีรายการที่ส่งเสริมศาสนาและศีลธรรมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งให้ส่งเสริมและยกย่องบุคคล
4) แผนพัฒนาสื่อสารมวลชนเทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม เพื่อการพัฒนาคอนและสังคม พ.ศ.2542-2551	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐควรส่งเสริมการผลิตสื่อเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน และครอบครัว โดยสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อ
5) แผนส่งเสริมและพิทักษ์เยาวชน พ.ศ. 2546-2549	กลุ่มการพัฒนามาตรการ กลไก สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เยาวชน สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	<ul style="list-style-type: none"> - ควรมีมาตรการสร้างจิตสำนึกสื่อมวลชนให้ความร่วมมือแพรภาพ เสนอข่าวสร้างสรรค์สังคม โดยไม่แพรภาพที่ไม่เหมาะสมหรือกระตุ้นหรือยั่วยุเยาวชนให้นำไปสู่พฤติกรรมลวงละเมิดทางเพศ
6) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546		<ul style="list-style-type: none"> - ต้องเป็นรายการในเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้การศึกษาแก่เด็ก เยาวชน ส่งเสริมสถาบันครอบครัว รวมทั้งส่งเสริมจริยธรรมและศีลธรรมอันดีของประชาชน - ลักษณะของรายการนอกจากเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของเด็กและเยาวชนแล้ว ควรมีรายการสำหรับครอบครัวเพื่อสอนวิธีการเลี้ยงเด็กให้เป็นคนดีของสังคม

ตารางที่ 4.1 สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์จากมุมมองของรัฐ (ต่อ)

นโยบายของรัฐ	กลุ่มผู้กำหนด	ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพ
<p>7) การนิยาม "รายการเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็กเยาวชนและครอบครัว"</p>	<p>คณะทำงานเพื่อเตรียมการดำเนินงานตามนโยบายการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็กเยาวชน และครอบครัวตามคำสั่งที่ 73/2546 โดยมี นายแพทย์ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์เป็นประธาน และคณะทำงานดังนี้ ผู้แทนสำนักนโยบายและแผนกรมประชาสัมพันธ์/ผู้แทนสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย/ผู้แทนประธานผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์เขต 1-8/รศ. วิชา อุตมฉันทน์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/ผศ.วรรณนิภา นิยมไทย โปรแกรมวิชานิเทศศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต/พญ.พรรณพิมล หล่อตระกูล สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ ให้การศึกษาและให้ความรู้ในแนวสร้างสรรค์สังคมแก่เด็กและเยาวชน และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ตลอดจนความสามารถในการเลี้ยงดูบุตรหลานของครอบครัว ควบคู่ไปกับความบันเทิง - เป็นรายการที่มีเนื้อหาเป็นผู้ช่วยครูและพ่อแม่ผู้ปกครอง ในการอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ - เป็นรายการที่มีเนื้อหาส่งเสริมประสบการณ์และการเรียนรู้ด้านต่างๆ ของเด็กเยาวชน และครอบครัวอย่างหลากหลาย - ต้องไม่มีเนื้อหาที่สื่อให้เห็นการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา - ต้องไม่มีคำพูดที่หยาบโลน เผยแพร่ภาษาที่ไม่สุภาพ (ยกเว้นคำพูดตามยุคตามสมัยบางคำของ วัยรุ่นที่ไม่ถึงขั้นหยาบคาย) - ต้องไม่มีภาพหรือการแสดงออกทางเพศที่ไม่เหมาะสม - เป็นรายการที่มีเนื้อหาส่งเสริมคุณลักษณะตามวัย มีเกณฑ์อายุเป็นตัวกำหนด (Age-specific program) ไม่ใช่รายการที่เหมาะเด็กทั้งหมดเป็นผู้ชมกลุ่มเดียวกัน - สำหรับเด็กปฐมวัย รายการต้องมีส่วนช่วยให้เด็กเล็กรู้จักจำแนกถูกผิด ชั่วดี มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ (EQ) - สำหรับเด็กวัยประถมศึกษา รายการต้องมีส่วนส่งเสริมให้เด็กสนใจใฝ่รู้แต่สิ่งที่ดีงาม มีความรับผิดชอบ มีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรม รู้จักประหยัดอดออม และรู้จักควบคุมตนเอง

ตารางที่ 4.1 สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์จากมุมมองของรัฐ (ต่อ)

นโยบายของรัฐ	กลุ่มผู้กำหนด	ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพ
		<ul style="list-style-type: none"> - สำหรับวัยรุ่น รายการต้องสร้างแบบอย่าง (Model) ที่ดีให้กับเยาวชน ปลูกฝังทัศนคติทางเพศที่ถูกต้อง ชี้นำการดำเนินชีวิตให้อยู่ในครรลองอันดีงาม - ต้องไม่แอบแฝงพิษภัยมากับเนื้อหา ซึ่งจะมีผลต่อความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ โลกทัศน์ แบบอย่างการดำเนินชีวิต และสุขภาพของเด็กและเยาวชน โดยเด็ดขาด - โฆษณาในรายการสำหรับเด็กและเยาวชนควรคำนึงถึงชนิดและความยาวในการโฆษณา ไม่ควรแฝงโฆษณาในรายการทุกรูปแบบ - ไม่เอาเปรียบและใช้ประโยชน์จากเด็ก ทั้งในกระบวนการผลิตและการนำเสนอเนื้อหา

2. ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ จากมุมมองของกลุ่มทางสังคมที่ห่วงใยเด็ก

กลุ่มทางสังคมที่ห่วงใยเด็ก ที่มีบทบาทชัดเจนในการเป็นผู้ประเมินรายการเด็กทางโทรทัศน์ ได้แก่ กลุ่มผู้ให้รางวัลทางโทรทัศน์ ซึ่งประกอบไปด้วย กลุ่มสื่อมวลชนคาทอลิกแห่งประเทศไทย รางวัลเมขลา รางวัลโทรทัศน์ทองคำ เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้ผลิตรายการที่มีคุณภาพ

กลไกที่เกิดขึ้นจากนโยบายของรัฐ

แม้ว่าโครงการส่งเสริมสื่อมวลชนดีเด่นเพื่อเยาวชน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และโครงการวิจัย tv4kids จะเป็นผลอันเนื่องมาจากนโยบายรัฐและถือกลไกหนึ่งของรัฐที่พยายามจะผลักดันให้มีการนำนโยบายรัฐไปใช้ในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม แต่เมื่อพิจารณาในกลุ่มผู้กำหนดแล้ว พบว่า ผู้ที่เข้ามามีส่วนกำหนดกลไกเหล่านี้ จัดได้ว่าเป็นกลุ่มทางสังคมที่ห่วงใยเด็กมากกว่าจะแสดงบทบาทในการเป็นกลไกของรัฐ

1. โครงการส่งเสริมสื่อมวลชนดีเด่นเพื่อเยาวชน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.)

โครงการส่งเสริมสื่อมวลชนดีเด่นเพื่อเยาวชน เป็นโครงการที่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ได้ดำเนินการมอบรางวัลเพื่อการประกาศเกียรติคุณสดุดีผู้ผลิตผลงานสื่อมวลชนดีเด่นเพื่อพัฒนาเยาวชนต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527-2528 มาจนถึงปัจจุบัน (ปัจจุบันเป็นโครงการภายใต้การดำเนินงานของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ หรือ สท.) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุน ส่งเสริมผู้ผลิตผลงานสื่อมวลชนสำหรับเยาวชนที่มีคุณภาพ ส่งเสริมให้ผู้ผลิตงานสื่อมวลชนได้ตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติ ทั้งในด้านการสร้างสรรค์ค่านิยม ทศนคติ สติปัญญา คุณธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และตัวอย่างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ รวมทั้งเสนอความบันเทิงที่มีคุณค่ามีสาระและเหมาะสมกับเยาวชนแต่ละวัย เพื่อเป็น

กำลังใจให้แก่ผู้ผลิตงานสำหรับเยาวชน และส่งเสริมให้มีการผลิตผลงานที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ผลิตผลงานสื่อมวลชนอื่นๆ

จากวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สื่อมวลชนตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติ ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ในมุมมองของกลไกรัฐที่เป็นผู้ให้รางวัล จึงเน้นคุณภาพในด้านเนื้อหาสาระเช่นเดียวกัน ได้แก่

- รายการเด็กทางโทรทัศน์ควรสร้างสรรค์ค่านิยม ทศนคติ สติปัญญา คุณธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และตัวอย่างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อเด็กและเยาวชน รวมทั้งเสนอความบันเทิงที่มีคุณค่ามีสาระและเหมาะสมกับเยาวชนแต่ละวัย
- รูปแบบและวิธีการนำเสนอเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่เลียนแบบใคร ดูแล้วเข้าใจง่ายเหมาะกับเด็กและเยาวชนในแต่ละวัย มีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และใช้ภาษาไทยที่ถูกต้องชัดเจน

2. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นกลไกหนึ่งที่มีการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐภายหลังมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2546 แล้ว ซึ่งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพได้มีบทบาทเกี่ยวข้องในการสนับสนุนด้านเงินทุน ให้กับรายการเด็กทางโทรทัศน์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมุมมองเกี่ยวกับข้อกำหนดในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สะท้อนผ่านลักษณะรายการที่พึงประสงค์ในการสนับสนุนทุนการผลิตรายการเด็กโทรทัศน์แก่ผู้ผลิตรายการ ดังต่อไปนี้

1. นำเสนอเนื้อหาที่มุ่งสร้างเสริมสุขภาพอย่างชัดเจน ซึ่งได้แก่

- ชูคุณลักษณะที่ดีและเหมาะสมของเด็กและเยาวชนตามกลุ่มอายุ ได้แก่

กลุ่มเด็กปฐมวัย : รู้กฎรู้ผิด รู้จักการควบคุมอารมณ์

กลุ่มเด็กระดับประถมศึกษา : ประหยัด มีวินัย ใฝ่รู้

กลุ่มวัยรุ่น : สร้างอัตลักษณ์ทางเพศและสังคม

- การลดปัจจัยเสี่ยง เช่น เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ ยาเสพติด เพศสัมพันธ์ เป็นต้น
- การหนุนปัจจัยเสริม เช่น การออกกำลังกาย การบริโภคอาหาร การส่งเสริมสุขภาพจิต เป็นต้น

2. รูปแบบการนำเสนอน่าสนใจ เป็นนวัตกรรม สร้างจุดต่างจากรายการทั่วไปได้
3. มีโอกาสในการขยายผลร่วมกับรายการ / องค์กรเครือข่ายอื่น ๆ
4. มีโอกาสสูงที่จะมีความต่อเนื่องยั่งยืน เมื่อทุนของ สสส. หหมดลง
5. เป็นรายการที่ผลิตโดยทีมงานที่มีประวัติการทำงานที่ดีและมีศักยภาพ

นอกจากนี้ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ยังกำหนดลักษณะรูปแบบและเนื้อหาที่จะให้การสนับสนุนแบ่งตามช่วงอายุของเด็กไว้ด้วย แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้การสนับสนุนทุนให้แก่ผู้ผลิตของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จะจัดว่าเป็นกลไกหนึ่งของนโยบายรัฐ แต่เมื่อกำหนดในรายละเอียดแล้ว การแบ่งกลุ่มเป้าหมายเด็กกลับจัดแบ่งช่วงอายุที่แตกต่างจากนิยามรายการของคณะทำงานเพื่อเตรียมการดำเนินงานตามนโยบายการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ซึ่งทำให้เกิดความสับสนในแนวทางการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ที่แน่นอนในกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง

รูปแบบและลักษณะเนื้อหาของรายการเด็กทางโทรทัศน์ที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จะให้การสนับสนุนมีดังนี้

กลุ่มเด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปี

1. รายการเนื้อหาส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ความยาวตอนละ 3-5 นาที ในรูปแบบการ์ตูน หรือหุ่น ละคร
2. รายการที่มีเนื้อหาส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรม การรู้จักแยกแยะถูกผิด ความยาวตอนละ 30 นาที ในรูปแบบการ์ตูน วาไรตี้ ละคร

กลุ่มเด็กระดับประถมศึกษาอายุ 6-12 ปี

1. รายการที่มีเนื้อหาให้เยาวชนสนใจในกิจกรรมสร้างสรรค์ ความยาวตอนละ 30 นาที ในรูปแบบ ข่าว สารคดี วาไรตี้ Talk

2. รายการที่มีเนื้อหาส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน การเขียนภาษาไทย และภาษาที่ 2 ความยาวตอนละ 30 นาที ในรูปแบบวาไรตี้ ละคร

3. รายการที่ให้ความรู้ 4 ด้าน ประกอบด้วย ความรู้ด้านชีวิตและสุขภาพ ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านชีวิตสัตว์ พืช และด้านสิ่งแวดล้อม ความยาวตอนละ 30 นาที ในรูปแบบสารคดี ในหรือต่างประเทศ, Quiz Show

4. รายการส่งเสริมการออกกำลังกาย ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา ทักษะทางการกีฬา ความยาวตอนละ 30 นาที ในรูปแบบสารคดี วาไรตี้

กลุ่มวัยรุ่นอายุ 13-18 ปี

1. รายการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเพศ พัฒนาการของมนุษย์สัมพันธ์ภาพในครอบครัว การคบเพื่อน ความรัก ค่านิยมทางเพศ พฤติกรรมทางเพศที่เปลี่ยนแปลงไปตามช่วงอายุ การแสดงออกที่เหมาะสม ตลอดจนสุขภาพทางเพศ เพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย ความยาวตอนละ 30 นาที ในรูปแบบ สารคดี สทนา Talk Show วาไรตี้

2. รายการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ และแก้ปัญหาวิกฤติขม อบายมุข การขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ความยาวตอนละ 30 นาที ในรูปแบบวาไรตี้ Talk Show หรือสารคดี

เป็นที่น่าสังเกตว่าเกณฑ์ลักษณะรายการที่ สสส. ระบุไว้มีทั้งรูปแบบและเนื้อหารายการ ตลอดจนกระทั่งความยาวของรายการ ซึ่งในทางปฏิบัติสำหรับการผลิตรายการโทรทัศน์แล้ว ขึ้นอยู่กับการสร้างสรรค์รายการของผู้ผลิตมากกว่า หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้เช่นนี้จึงถือเป็นหลักเกณฑ์อย่างกว้างๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ลักษณะเหล่านี้ก็สามารถสะท้อนข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ในมุมมองของกลไกรัฐคือสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้โดยสรุปดังต่อไปนี้

คุณลักษณะด้านเนื้อหาสาระของรายการ

- นำเสนอเนื้อหาที่มุ่งส่งเสริมสุขภาพอย่างชัดเจน โดยชูคุณลักษณะที่ดีและเหมาะสมของเด็กและเยาวชนตามกลุ่มอายุ
- เด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปีให้นำเสนอรายการเนื้อหาส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรม การรู้จักแยกแยะถูกผิด

- เด็กระดับประถมศึกษาอายุ 6-12 ปี ให้นำเสนอรายการที่มีเนื้อหาให้เยาวชนสนใจในกิจกรรมสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน การเขียนภาษาไทย และภาษาที่ 2 ให้ความรู้ 4 ด้าน ประกอบด้วย ความรู้ด้านชีวิตและสุขภาพ ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านชีวิตสัตว์พืช และด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการออกกำลังกาย ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา ทักษะทางการกีฬา
- วัยรุ่นอายุ 13-18 ปี รายการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเพศ พัฒนาการของมนุษย์สัมพันธ์ภาพในครอบครัว การคบเพื่อน ความรัก ค่านิยมทางเพศ พฤติกรรมทางเพศที่เปลี่ยนแปลงไปตามช่วงอายุ การแสดงออกที่เหมาะสม ตลอดจนสุขภาพทางเพศเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย รายการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ และแก้ปัญหาวัตถุนิยมอบายมุข การขาดความรับผิดชอบต่อสังคม
- นำเสนอเนื้อหาการลดปัจจัยเสี่ยง เช่น เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ ยาเสพติด เพศสัมพันธ์ เป็นต้น
- นำเสนอเนื้อหาการหนุนปัจจัยเสริม เช่น การออกกำลังกาย การบริโภคอาหาร การส่งเสริมสุขภาพจิต เป็นต้น

คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ

- รูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจ เป็นนวัตกรรม สร้างจุดต่างจากรายการทั่วไปได้
- เด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปี ให้นำเสนอรูปแบบการ์ตูน หรือหุ่น ละคร วาไรตี้
- เด็กระดับประถมศึกษาอายุ 6-12 ปี ให้นำเสนอรูปแบบข่าว วาไรตี้ Talk ละคร
- สารคดีในหรือต่างประเทศ Quiz Show
- วัยรุ่นอายุ 13-18 ปี ให้นำเสนอรูปแบบ สารคดี สนทนา Talk Show วาไรตี้

3. โครงการ tv4kids การใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว

โครงการ tv4kids การใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว เป็นโครงการวิจัยและพัฒนาตามแนวนโยบายของรัฐ คือ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

(สสส.) ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งกลไกของนโยบายรัฐ เพื่อวิจัยและพัฒนาให้เกิดการใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว อย่างเป็นรูปธรรม

งานวิจัย เรื่อง "แนวคิดเกี่ยวกับเกณฑ์ในการชี้วัดระดับคุณภาพของเนื้อหารายการโทรทัศน์: Quality Rating Criteria" โดย พญ. พรรณพิมล หล่อตระกูล, รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร และ อ.อิทธิพล ปรีดิประสงค์ เป็นหนึ่งในงานวิจัยของโครงการ tv4kids ซึ่งได้ให้แนวทางที่จะใช้เป็นเกณฑ์ในการชี้วัดระดับคุณภาพของเนื้อหารายการโทรทัศน์ ทั้งนี้สามารถสรุปถึงข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ได้ดังนี้

- ควรปลูกฝังพัฒนาการด้านระบบความคิด เพื่อให้เป็นอัจฉริยะทางสติปัญญา ซึ่งต้องประกอบด้วยความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไตร่ตรองทบทวนอย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดเป็นระบบ รวมทั้งคิดอย่างมีสมาธิ
- รายการโทรทัศน์ต้องปลูกฝังความเป็นอัจฉริยะทางสังคม ทั้งด้านความรับผิดชอบ (ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น) ความมุ่งมั่น ความกระตือรือร้น (ความกระหายอยากเรียนรู้)
- ให้การศึกษาในศาสตร์เบื้องต้น ซึ่งมีความจำเป็นต่อพัฒนาการทางองค์ความรู้ของเด็ก เยาวชนเป็นอย่างยิ่ง ได้แก่ ศาสตร์ทางด้าน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ เทคโนโลยี ภาษา ดนตรี กีฬา ประวัติศาสตร์ ความรู้ทางการประกอบอาชีพ
- รายการโทรทัศน์จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการเข้าไปกระตุ้นการสานสัมพันธ์ของคนในครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง
- เนื้อหารายการโทรทัศน์จำเป็นต้องประกอบด้วยความหลากหลายทั้งในมิติของวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา สังคม เพศ ชนชั้นทางเศรษฐกิจ ชนชั้นทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

จะเห็นได้ว่า ข้อกำหนดคุณภาพสำหรับรายการเด็กทางโทรทัศน์ในโครงการวิจัยของ tv4kids เป็นการกำหนดตามลักษณะที่ผู้วิจัยปรารถนาที่จะให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยการมองจากมุมมองของความเป็นนักจิตวิทยาและนักกฎหมาย ซึ่งเน้นทางด้านเนื้อหาสาระของรายการเป็นส่วนใหญ่

กลุ่มผู้ให้รางวัลรายการเด็กทางโทรทัศน์

รางวัลเมขลา เริ่มเมื่อปี 2523 โดยสมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิงแห่งประเทศไทยได้จัดให้มีการประกาศรางวัลผลงานดีเด่นทางโทรทัศน์ขึ้น โดยทั่วไปมี 2 รางวัลคือ รางวัลสถานีโทรทัศน์ด้านเด็กและเยาวชนดีเด่น และรางวัลรายการสำหรับเด็กและเยาวชนดีเด่น ซึ่งบางปีอาจมีการพิจารณาให้รางวัลแยกตามประเภทรายการเช่น รายการละครสำหรับเด็กและเยาวชนดีเด่น รายการสารบบันเทิงสำหรับเด็กและเยาวชนดีเด่น รายการแข่งขันตอบปัญหาเด็กและเยาวชนดีเด่น ขึ้นอยู่กับว่าปีไหนจะมีรายการใดโดดเด่น เนื่องจากรางวัลเมขลาไม่มีเกณฑ์การตัดสินที่ชัดเจน เพียงกำหนดกรอบกว้างๆ ในการพิจารณาไว้ดังนี้ (นพปฎล กฤตโตปการ, 2543)

- รางวัลด้านสถานี
 - 1) จำนวนเปอร์เซ็นต์ของการเสนอรายการเด็กและเยาวชน
 - 2) เวลาของการนำเสนอรายการ
 - 3) รูปแบบของการนำเสนอรายการ
 - 4) คุณประโยชน์ที่ผู้ชมจะได้รับ
 - 5) ผู้อุปถัมภ์รายการ
- รางวัลด้านรายการ
 - 1) คุณภาพของรายการ
 - 2) รูปแบบของการนำเสนอรายการ
 - 3) คุณประโยชน์ที่ผู้ชมจะได้รับ
 - 4) เวลาของการนำเสนอรายการ

รางวัลโทรทัศน์ทองคำ ชมรมส่งเสริมโทรทัศน์ไทยและสภาสถาบันนักวิชาการสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ร่วมกับหนังสืออินไซด์ทีวี ได้จัดให้มีการประกาศผลรางวัลดีเด่นทางโทรทัศน์ที่มีชื่อว่า “โทรทัศน์ทองคำ” ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อเดือน มกราคม 2530 และได้ดำเนินการติดต่อกันมาทุกปี โดยคณะกรรมการตัดสินล้วนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพ และกลุ่มคณะกรรมการชมรมส่งเสริมโทรทัศน์

ประเภทรางวัลที่คณะกรรมการรางวัลโทรทัศน์ทองคำให้แก่ รายการเด็กทางโทรทัศน์ มี 4 ประเภท ได้แก่ รางวัลสำหรับสถานีดีเด่นด้านรายการเด็ก รายการสำหรับเด็กดีเด่น รายการสำหรับเด็กเยาวชนดีเด่น และรายการละครสำหรับเด็กเยาวชนดีเด่น

รางวัลโทรทัศน์ทองคำ มีเกณฑ์การตัดสินแยกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนของผู้ผลิตและส่วน
ของสถานีโทรทัศน์ ดังนี้ (นพปฎล กฤตโตปกรณ์, 2543)

- ส่วนผู้ผลิตรายการ (100%)
 - 1) คุณภาพการผลิต (35%) : วัตถุประสงค์และเนื้อหา, ผู้นำรายการหรือพิธีกร, สื่อความหมายและความเหมาะสมในเรื่องสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงโฆษณาที่ไม่ขัดแย้งกับเนื้อหา, มุมกล้อง แสง เสียง เอฟเฟ็ค
 - 2) รูปแบบรายการ (25%) : ความหลากหลาย, ความประทับใจ, การมีส่วนร่วมของผู้ชม, ความต่อเนื่อง
 - 3) ประโยชน์ (30%) : ข่าวสาร-ความรู้, ความบันเทิง, สนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย, สร้างค่านิยมที่ดีสอดคล้องกับสังคม
 - 4) เวลาของรายการ (10%) : ความสั้นยาวของรายการ, ช่วงเวลาที่เหมาะสม
- ส่วนของสถานีโทรทัศน์ (100%)
 - 1) ประโยชน์ที่ให้คุณดู (40%) : ข่าวสาร-ความรู้, ความบันเทิง, สนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย, สร้างค่านิยมที่ดีสอดคล้องกับสังคม
 - 2) รูปแบบรายการ (20%) : ความหลากหลาย, ความเด่น
 - 3) เวลาของรายการ (20%) : ความสั้นยาวของรายการ, ช่วงเวลาที่เหมาะสม
 - 4) ผู้อุปถัมภ์รายการ (10%) : ความมากน้อยของผู้อุปถัมภ์รายการ, ความเหมาะสมของสปอนเซอร์, ข้อความสื่อ, ประเภทโฆษณานั้นๆ
 - 5) จำนวนรายการที่ออกอากาศ (10%)

รางวัลโทรทัศน์ทองคำ ถือว่า มีข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ที่ชัดเจนกว่ารางวัลเมขลา และมีมุมมองในการพิจารณาในแง่มุมมองกระบวนการผลิตรายการของนักวิชาชีพอยู่ด้วยมากที่สุด ซึ่งแตกต่างจากมุมมองของกลุ่มทางสังคมอื่นๆ สรุปคุณลักษณะที่รางวัลโทรทัศน์ทองคำใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพได้ดังนี้

- มีเนื้อหาสื่อความหมายและความเหมาะสมในเรื่องสิ่งแวดล้อม
- มีโฆษณาที่ไม่ขัดแย้งกับเนื้อหารายการ
- มุกตลก ล้อแฉ เสียดสี เอฟเฟ็ค มีความเหมาะสมและสวยงาม
- รูปแบบรายการมีความหลากหลาย น่าประทับใจ
- เนื้อหาสาระมีประโยชน์ด้านข่าวสาร-ความรู้, ความบันเทิง, สนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย, สร้างค่านิยมที่ดีสอดคล้องกับสังคม

การเสวนา "รายการเด็กในฝัน อยากเห็นเป็นอย่างไร"

"รายการเด็กในฝัน อยากเห็นเป็นอย่างไร" ซึ่งจัดโดยคณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ วุฒิสภา ร่วมกับสมาคมนักข่าววิทยุ และโทรทัศน์ รวมไปถึงคณะทำงานด้านเด็ก ณ อาคารรัฐสภา 2 ในวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ.2546 เป็นปฏิบัติการต้อนรับต้นนโยบายรัฐ เรื่องมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 ซึ่งแสดงถึงความต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของรูปแบบและเนื้อหารายการเด็กทางโทรทัศน์ของกลุ่มทางสังคมที่ห่วงใยเด็ก

การเสวนาครั้งนี้มีนักเรียน ทั้งระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ จากสถาบันการศึกษาต่างๆ สื่อมวลชน คณะทำงานด้านเด็ก และประชาชนผู้สนใจ เข้าร่วมรับฟัง ประมาณ 150 คน รูปแบบการเสวนา แบ่งเป็น 2 ช่วงหลักๆ ช่วงแรกคือ การนำเสนอและแลกเปลี่ยนความเห็นว่ามีคามฝัน ความต้องการจะเห็นรายการเด็กที่ดีและมีประโยชน์ เป็นรายการที่เด็กอยากจะดูนั้นเป็นอย่างไร ส่วนช่วงที่ 2 จะเป็นการเสนอแนวทางที่เป็นรูปธรรม หรือวิธีการเพื่อทำให้ฝันในช่วงแรกเป็นความจริง หรือฝากแนวทางให้รัฐบาลและผู้เกี่ยวข้องได้พิจารณา

ทั้งนี้ สามารถสรุปถึงข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ได้ดังนี้

- รายการโทรทัศน์ต้องมีประโยชน์ มีเนื้อหาสาระที่สร้างสรรค์ และผสมผสานระหว่างสาระ ความรู้กับความบันเทิงเข้าด้วยกันได้อย่างกลมกลืน
- ไม่ควรเน้นการโฆษณาสินค้า หรือเพื่อผลประโยชน์ของธุรกิจแต่เพียงอย่างเดียว

- รายการโทรทัศน์ควรมีเนื้อหาส่งเสริมความดี คุณธรรม จริยธรรม และเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม
- รายการโทรทัศน์ควรนำวรรณกรรม หรือผลงานที่มีคุณค่า สะท้อนปัญหาสังคมหรือสร้างตัวแบบที่ดีในสังคมมาทำเป็นละครแทนละครน้ำเน่าในปัจจุบัน
- รายการโทรทัศน์ควรส่งเสริมให้เด็กและผู้ชมได้ฝึกความคิด มากกว่าการท่องจำ
- รายการโทรทัศน์ควรมีเนื้อหาส่งเสริมคุณค่าศิลปะ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
- รายการโทรทัศน์น่าจะทำให้คนในครอบครัวสามารถดูด้วยกันได้ ไม่ใช่รายการเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และมีแง่มุมทางความคิดที่ทำให้พ่อแม่ สามารถให้คำแนะนำแก่ลูกๆ ที่นั่งดูด้วยได้
- รายการสอนภาษาต่างๆ (โดยเฉพาะภาษาไทย) ควรทำให้สนุก ไม่น่าเบื่อ มีเทคนิคการนำเสนอที่น่าสนใจ
- ควรมีรายการเฉพาะสำหรับผู้พิการ (ตาบอดหรือหูหนวก)
- รายการข่าวสารสาระหรือข่าวประจำวันที่ไม่เคร่งเครียดจนเกินไป มีวิธีนำเสนอที่ผ่อนคลายจะทำให้เด็กอยากดูมากขึ้น
- รายการควรสะท้อนความคิดและมุมมองของคนจากต่างจังหวัด และที่เปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคนต่างจังหวัดและกรุงเทพฯ
- รายการโทรทัศน์ควรรูปแบบหลากหลาย

จะสังเกตเห็นว่า เนื่องจากผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้มีนักเรียน และครู อาจารย์ เป็นหลัก ในด้านคุณลักษณะรายการเด็กทางโทรทัศน์ที่พึงประสงค์ จึงคาดหวังให้เนื้อหาของสื่อทำหน้าที่เหมือนกับจะเป็นตำราการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยไม่ได้เน้นในเรื่องรูปแบบรายการมากนัก

ตารางที่ 4.2 สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์จากมุมมองของกลุ่มทางสังคมที่ห่วงใยเด็ก

กลุ่มทางสังคมที่ห่วงใยเด็ก	กลุ่มผู้กำหนด	ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพ
1) โครงการส่งเสริมสื่อมวลชนดีเด่นเพื่อเยาวชน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.)	สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ	<ul style="list-style-type: none"> - รายการเด็กทางโทรทัศน์ควรสร้างสรรค์ค่านิยม ทศนคติ สติปัญญา คุณธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และตัวอย่างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อเด็กและเยาวชน รวมทั้งเสนอความบันเทิงที่มีคุณค่ามีสาระและเหมาะสมกับเยาวชนแต่ละวัย - รูปแบบและวิธีการนำเสนอเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่เลียนแบบใคร ดูแล้วเข้าใจง่ายเหมาะกับเด็กและเยาวชนในแต่ละวัย มีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และใช้ภาษาไทยที่ถูกต้องชัดเจน
2) การสนับสนุนโครงการรายการโทรทัศน์และวิทยุสำหรับเด็กและเยาวชน	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)	<p>(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> -รูปแบบการนำเสนอน่าสนใจ เป็นนวัตกรรม สร้างจุดต่างจากรายการทั่วไปได้ - เด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปี ให้นำเสนอรูปแบบการ์ตูน หรือหุ่น ละคร วาไรตี้ - เด็กระดับประถมศึกษาอายุ 6-12 ปี ให้นำเสนอรูปแบบข่าว วาไรตี้ Talk ละคร สารคดีในหรือต่างประเทศ Quiz Show" - วัยรุ่นอายุ 13-18 ปี ให้นำเสนอรูปแบบ สารคดี สันทนาการ Talk Show วาไรตี้

ตารางที่ 4.2 สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์จากมุมมองของกลุ่มทางสังคมที่ห่วยวัยเด็ก (ต่อ)

กลุ่มทางสังคมที่ห่วยวัยเด็ก	กลุ่มผู้กำหนด	ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพ
		<p>2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - นำเสนอเนื้อหาที่มุ่งสร้างเสริมสุขภาพอย่างชัดเจน โดยชูคุณลักษณะที่ดีและเหมาะสมของเด็กและเยาวชนตามกลุ่มอายุ - เด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปี ให้นำเสนอรายการเนื้อหาส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรม การรู้จักแยกแยะถูกผิด - เด็กระดับประถมศึกษาอายุ 6-12 ปี ให้นำเสนอรายการที่มีเนื้อหาให้เยาวชนสนใจในกิจกรรมสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน การเขียนภาษาไทย และภาษาที่ 2 ให้ความรู้ 4 ด้าน ประกอบด้วย ความรู้ด้านชีวิตและสุขภาพ ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านชีวิตสัตว์ พืช และด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการออกกำลังกาย ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา ทักษะทางการกีฬา - วัยรุ่นอายุ 13-18 ปี รายการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเพศ พัฒนาการของมนุษย์ สัมพันธภาพในครอบครัว การคบเพื่อน ความรัก ค่านิยมทางเพศ พฤติกรรมทางเพศที่เปลี่ยนแปลงไปตามช่วงอายุ การแสดงออกที่เหมาะสม ตลอดจนสุขภาพทางเพศ เพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย รายการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ และแก้ปัญหาวัตุนิยม อบายมุข การขาดความรับผิดชอบต่อสังคม - นำเสนอเนื้อหาการลดปัจจัยเสี่ยง เช่น เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ ยาเสพติด เพศสัมพันธ์ เป็นต้น - นำเสนอเนื้อหาการหนุนปัจจัย(เสริม เช่น การออกกำลังกาย การบริโภคอาหาร การส่งเสริมสุขภาพจิต เป็นต้น

ตารางที่ 4.2 สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์จากมุมมองของกลุ่มทางสังคมที่ห่วยโยเด็ก (ต่อ)

กลุ่มทางสังคมที่ห่วยโยเด็ก	กลุ่มผู้กำหนด	ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพ
<p>3) โครงการ tv4kids การใช้สื่อของรัฐเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว งานวิจัย เรื่อง “แนวคิดเกี่ยวกับเกณฑ์ในการชี้วัดระดับคุณภาพของเนื้อหารายการโทรทัศน์ : Quality Rating Criteria</p>	<p>ทีมนักวิจัยได้แก่ พญ. พรรณพิมล หล่อตระกูล/รศ. ดร.พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร/อ.อิทธิพล ปรีดิประสงค์</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ควรปลูกฝังพัฒนาการด้านระบบความคิด เพื่อให้เป็นอัจฉริยะทางสติปัญญา ซึ่งต้องประกอบด้วยความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไตร่ตรองทบทวน อย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดเป็นระบบ รวมทั้งคิดอย่างมีสมาธิ - รายการโทรทัศน์ต้องปลูกฝังความเป็นอัจฉริยะทางสังคม ทั้งด้านความรับผิดชอบ (ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น) ความมุ่งมั่น ความกระตือรือร้น (ความกระหายอยากเรียนรู้) - ให้การศึกษาในศาสตร์เบื้องต้น ซึ่งมีความจำเป็นต่อพัฒนาการทางองค์ความรู้ของเด็ก เยาวชนเป็นอย่างยิ่ง ได้แก่ ศาสตร์ทางด้าน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เทคโนโลยี ภาษา ดนตรี กีฬา ประวัติศาสตร์ ความรู้ทางด้านการประกอบอาชีพ - รายการโทรทัศน์จำเป็นต้องมีส่วนในการเข้าไปกระตุ้นการสานสัมพันธ์ของคนในครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง - เนื้อหารายการโทรทัศน์จำเป็นต้องประกอบด้วยความหลากหลายทั้งในมิติของวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา สังคม เพศ ชนชั้นทางเศรษฐกิจ ชนชั้นทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

ตารางที่ 4.2 สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์จากมุมมองของกลุ่มทางสังคมที่ห่วยไยเด็ก (ต่อ)

กลุ่มทางสังคมที่ห่วยไยเด็ก	กลุ่มผู้กำหนด	ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพ
4) กลุ่มผู้ให้รางวัลรายการเด็กทางโทรทัศน์	รางวัลโทรทัศน์ทองคำ	<p>(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบของรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มุมกล้อง แสง เสียง เอฟเฟ็ค มีความเหมาะสมและสวยงาม - รูปแบบรายการมีความหลากหลาย น่าประทับใจ <p>(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีเนื้อหาสื่อความหมายและความเหมาะสมในเรื่องสิ่งแวดล้อม - เนื้อหาสาระมีประโยชน์ด้านข่าวสาร-ความรู้, ความบันเทิง, สนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย, สร้างค่านิยมที่ดีสอดคล้องกับสังคม - มีโฆษณาที่ไม่ขัดแย้งกับเนื้อหารายการ
5) การเสวนา "รายการเด็กในฝัน อยากเห็นเป็นอย่างไร"	โดยคณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชนและผู้สูงอายุ วุฒิสภา ร่วมกับสมาคมนักข่าววิทยุ และโทรทัศน์ รวมไปถึงคณะทำงานด้านเด็ก มีผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ นักเรียน ทั้งระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ จากสถาบันการศึกษาต่างๆ สื่อมวลชน คณะทำงานด้านเด็ก และประชาชนผู้สนใจ เข้าร่วมรับฟัง ประมาณ 150 คน	<ul style="list-style-type: none"> - รายการโทรทัศน์ต้องมีประโยชน์ มีเนื้อหาสาระที่สร้างสรรค์ และผสมผสานระหว่างสาระความรู้กับความบันเทิงเข้าด้วยกันได้อย่างกลมกลืน - ไม่ควรเน้นการโฆษณาสินค้า หรือเพื่อผลประโยชน์ของธุรกิจแต่เพียงอย่างเดียว - รายการโทรทัศน์ควรมีเนื้อหาส่งเสริมความดี คุณธรรม จริยธรรม และเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม - รายการโทรทัศน์ควรนำวรรณกรรม หรือผลงานที่มีคุณค่า สะท้อนปัญหาสังคม หรือสร้างตัวแบบที่ดีในสังคมมาทำเป็นละครแทนละครน้ำเน่าในปัจจุบัน

ตารางที่ 4.2 สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์จากมุมมองของกลุ่มทางสังคมที่ห่วยใยเด็ก (ต่อ)

กลุ่มทางสังคมที่ห่วยใยเด็ก	กลุ่มผู้กำหนด	ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพ
		<ul style="list-style-type: none"> -รายการโทรทัศน์ควรส่งเสริมให้เด็กและผู้ชมได้ฝึกความคิด มากกว่าการท่องจำ - รายการโทรทัศน์ควรมีเนื้อหาส่งเสริมคุณค่าศิลปะ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย - รายการโทรทัศน์น่าจะทำให้คนในครอบครัวสามารถดูด้วยกันได้ ไม่ใช่รายการเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และมีแง่มุมทางความคิดที่ทำให้พ่อแม่ สามารถให้คำแนะนำแก่ลูกๆ ที่นั่งดูด้วยได้ - รายการสอนภาษาต่างๆ (โดยเฉพาะภาษาไทย) ควรทำให้สนุก ไม่น่าเบื่อ มีเทคนิคการนำเสนอที่น่าสนใจ - ควรมีรายการเฉพาะสำหรับผู้พิการ (ตาบอดหรือหูหนวก) - รายการข่าวสารสาระหรือข่าวประจำวันที่ไม่เคร่งเครียดจนเกินไป มีวิธีนำเสนอที่ผ่อนคลายจะทำให้เด็กอยากดูมากขึ้น - รายการควรสะท้อนความคิดและมุมมองของคนจากต่างจังหวัด และที่เปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างคนต่างจังหวัดและกรุงเทพฯ - รายการโทรทัศน์ควรรูปแบบหลากหลาย

3. ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ ในมุมมองของผู้ผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์

ผู้ผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์ในฐานะผู้มีส่วนโดยตรงในการสร้างสรรค์ เป็นผู้ส่งสาร ที่ถือว่ามีความสามารถส่งเนื้อหาออกไปตามแนวคิดของตนเอง คุณภาพของรายการจึงขึ้นอยู่กับ การนำเสนอของผู้ผลิตรายการแต่ละราย โดยในงานวิจัยนี้ เลือกสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการเด็กทาง โทรทัศน์จำนวน 11 คน จากรายการเด็กที่ยังคงออกอากาศทางโทรทัศน์ในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2546 - 2548 จำนวน 11 รายการ ได้แก่

1. คุณนิรมล เมธิ์สุวรรณ พิธีกรและผู้ควบคุมการผลิตรายการ "ทุ่งแสงตะวัน"
2. คุณเกียรติสุดา ภิรมย์ ผู้ควบคุมการผลิตรายการเจ้าขุนทอง
3. คุณจิรพัฒน์ อุดมผล ผู้ผลิตรายการ "คิดได้คิดดี"
4. คุณทศพล ศิริวิวัฒน์ ผู้ควบคุมการผลิตรายการ "ดาดฟ้าทำทดลอง"
5. คุณสุพิทย์ รัตติชุนหาโชติ หัวหน้าผู้ควบคุมการผลิตรายการโทรทัศน์ (Head Producer) บางกอกการละครคอน บริษัท บีอีซี-เทโร เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน)
6. คุณวิวัฒน์ วงศ์ภัทรฐิติ พิธีกรและผู้ผลิตรายการ "ซูเปอร์จิ๋ว"
7. คุณวรินทร์เนตร ศิริโชติชำนาญ ผู้ควบคุมการผลิตรายการ "שבוןการนักอ่าน"
8. อาจารย์เดือนใจ ศรีมารุต ผู้ควบคุมการผลิตรายการ "โลกใบจิ๋ว"
9. คุณธงชัย ชันเสวิกุล กรรมการผู้จัดการบริษัทบีบีทีวี โปรดักชั่น จำกัด ผู้ควบคุมการ ผลิตรายการ "พ่อครัวตัวน้อย"
10. อาจารย์พรจันทร์ จันทวิมล ผู้อำนวยการรายการ "บ้านเด็กดี"
11. คุณธีรพันธ์ นาคทอง ผู้ช่วยผู้ควบคุมการผลิตรายการ "น่ารักน่ารู้ สเปเชียล"

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์แต่ละคน ต่างมีเกณฑ์ในการประเมิน คุณภาพรายการเด็กที่แตกต่างกัน ตามวัตถุประสงค์ในการผลิต บริบทแวดล้อม ภูมิหลัง และทัศนคติส่วนตัวของผู้ผลิตรายการ ดังนี้

1. คุณนิรมล เมธิสุวกุล พิธีกรและผู้ควบคุมการผลิตรายการ “ทุ่งแสงตะวัน”

บริษัทป่าใหญ่ ครีเอชั่น จำกัด ซึ่งมีคุณนิรมล เมธิสุวกุล เป็นหนึ่งในผู้ก่อตั้งและผู้บริหาร นั้น เริ่มผลิตรายการทุ่งแสงตะวันในเดือนตุลาคมปี 2534 ออกอากาศครั้งแรกทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 และปี พ.ศ. 2535 ได้ย้ายมาออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 จนถึงปัจจุบัน

รายการทุ่งแสงตะวัน มีเนื้อหามุ่งเน้นการให้ความรู้ความบันเทิงด้านสิ่งแวดล้อมแก่ผู้ชม เสนอเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยมีความเชื่อว่าคุณสมบัติของ พืชพรรณวิทยากรธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันมนุษย์เป็นสัตว์สังคม การอยู่ร่วมกันจึงต้องมีการจัดการ พืชพรรณวิทยากรธรรมชาติที่เหมาะสมในรูปแบบกฎหมาย ภูมิปัญญา วัฒนธรรมประเพณี ธรรมเนียมปฏิบัติ

“พื้นที่ตั้งใจจะทำให้คนทั่วไปได้ดู เด็กดูก็ได้ ผู้ใหญ่ดูก็ได้ แต่ไม่รู้อะไรเหมือนกันทำให้ถูก ทำว่าเป็นรายการเด็ก ถูกจัดเวลาให้ไปอยู่ในช่วงเวลาเด็ก อะไรต่อมิอะไร เราก็เลยต้องพัฒนา ตัวเองเป็นการใหญ่เพื่อจะให้มันกลายเป็นรายการเด็ก อย่างเช่นต้องพัฒนาฝึกฝนเรื่องจิตวิทยา เด็กมากขึ้น เรื่องการสื่อสารกับเด็ก เรื่องอะไรต่ออะไรเงี้ยคะ ดังนั้น ตอนนั้นมันก็เลยจึงกลายเป็น รายการเด็ก แต่ว่ามีคอนเซ็ปต์ชัดเจนว่า เป็นรายการเด็กกับสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตชุมชน มันก็มีที่มา เป็นอย่างนี้” (นิรมล เมธิสุวกุล, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2548)

การที่จะผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์ให้ออกมามีคุณภาพได้นั้น คุณนิรมล เมธิสุวกุล มอง ว่าปัจจัยหนึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ผลิตรายการ ที่มงาน ซึ่งจะต้องมีความเข้าใจเนื้อหาที่ รายการต้องการนำเสนอ ต้องเข้าใจจิตวิทยาเด็กและสามารถที่จะสื่อสารกับเด็กได้

“ผู้จัดรายการเด็กจะต้องแจ่มชัดแล้วก็มีความรู้เกี่ยวกับเด็ก แล้วก็ควรจะมีความแจ่ม ชัดทางแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก พัฒนาสังคม คำว่า “รู้จักเด็ก” หมายความว่า รู้จิตวิทยาเด็ก ความสนใจของเด็ก การสื่อสารกับเด็กๆ รูปแบบรายการที่สอดคล้องกับความสนใจของเขา” (นิรมล เมธิสุวกุล, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2548)

นั่นหมายความว่า คุณสมบัติของรายการเด็กทางโทรทัศน์ที่มีคุณภาพ ควรจะมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. ควรจะมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก พัฒนาสังคม

“องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กพัฒนาสังคม อันนี้แหละมันจะเป็นปรัชญาของรายการเป็นจุดยืนว่าจะนำเสนออะไร ถ้าเราไม่รู้ว่าเด็กที่ฟังประสงค์ในอนาคตควรจะเป็นเด็กแบบไหน สังคมที่ฟังประสงค์ควรจะเป็นสังคมแบบไหน เราไม่มีวันที่จะทำรายการเด็กที่ดีได้ เพราะเราไม่รู้ว่าเราจะทำมันไปเพื่อจะสื่ออะไรออกมา” (นิรมล เมธีสุวกุล, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2548)

2. จะต้องเป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก

นอกจากนี้ยังพบว่าในมุมมองของคุณนิรมล เมธีสุวกุล ซึ่งมีประสบการณ์การผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์มายาวนาน มีความเห็นว่าแม้รายการการ์ตูน จะถูกมองว่าน่าจะเป็นรูปแบบรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กมากที่สุด แต่ไม่ได้หมายความว่ารายการการ์ตูนจะมีคุณภาพและเหมาะสมกับเด็กๆ ทุกเรื่อง การนำเสนอการ์ตูนสำหรับเด็กจึงควรมีการคัดเลือกอย่างดี

“รายการเด็กมีจำนวนไม่ค่อนมากนัก แต่ว่าพอมาแยกแยะดูก็พบว่ามันจะมีรายการการ์ตูนชะเยอะ ที่อนุমানเอาว่าเป็นรายการสำหรับเด็ก แล้วก็ดูดีวิญญานเด็กได้เป็นอย่างดี แล้วก็สดางค์ ดูพฤติกรรมการซื้อขนมอะไรเนี่ย ก็จะเป็นอย่างนั้นนะคะ แต่ปฏิเสธไม่ได้นะ ยากเหมือนกัน แล้วก็ปัญหาโลกแตกเหมือนกันว่า รายการการ์ตูนแบบไหนดีไม่ตี อะไรยังไง ซึ่งตรงนี้อยู่ที่สามัญสำนึกของคนที่จะคัดเลือกการ์ตูนออนแอร์จริงๆ ถามพี่นกในฐานะคนวงนอก ว่าเลือกได้ไหม พี่เชื่อว่าเขาเลือกได้ เขาเลือกได้ว่า เขารู้ว่าจะรายการแบบไหนดีไม่ตี” (นิรมล เมธีสุวกุล, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2548)

3. รูปแบบรายการการ์ตูน โดยเฉพาะที่นำเข้ามาจากต่างประเทศควรมีการคัดเลือกให้ดีเหมาะสมสำหรับเด็ก

4. ในด้านเนื้อหาที่จะนำเสนอต้องมีแหล่งข้อมูลที่ดี หลากหลาย ครอบคลุม

“แหล่งข้อมูลครอบคลุมเยอะมากนะคะ หมายถึงเด็ก ชาวบ้าน เอ็นจีโอ นักการศึกษา กลุ่มผู้ปกครองพ่อแม่ ราชการ วัด โรงเรียน พระ ทุกอย่างที่เราเข้ามาเกี่ยวข้อง นักวิชาการ งานวิจัย ฯลฯ” (นิรมล เมธีสุวกุล, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2548)

5. รายการเด็กไม่ควรจะมีโฆษณาสินค้า อาจมีได้ในลักษณะโฆษณาเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ขององค์กร

“พีคิดว่ารายการเด็กไม่ควรจะมีโฆษณา ถ้ามีก็อนุญาตได้ประมาณคอร์ปอเรชั่น เพื่อรณรงค์ในประเด็นต่างๆ หรือมาร่วมช่วยกันปลูกฝังเด็กในประเด็นต่างๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ แล้วก็สนับสนุนโดยใครอะไรก็ว่าไป เช่น สนับสนุนโดยองค์กร... พี่นึกคิดว่าถ้าจะให้ดีควรจะสนับสนุนโดยองค์กร ไม่ใช่สนับสนุนโดยสินค้า อันนี้เป็นเชิงอุดมคตินะ ซึ่งถ้าทำได้จริงก็จะดี” (นิรมล เมธีสุวกุล, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2548)

รายการทุ่งแสงตะวันของคุณนิรมลเอง ก็เป็นหนึ่งในรายการที่ไม่มีโฆษณาสินค้าหรือแฝงโฆษณาในเนื้อหารายการ ทั้งนี้ สาเหตุสำคัญมาจากอุดมการณ์ในการผลิตสื่อของบริษัทป่าใหญ่ทีวีเอชเอ็น จำกัด ที่ตั้งใจผลิตรายการโทรทัศน์โดยไม่ได้มุ่งหวังผลกำไรสูงสุด

“รายการทุ่งแสงตะวันเป็นรายการที่เราเลือกที่จะรับหรือปฏิเสธโฆษณาได้ระดับหนึ่ง เพราะว่านโยบายของบริษัทที่กำลังกำเนิดมา เราตั้งไว้ตั้งแต่แรกเลยว่า เป็นบริษัทที่ไม่ได้แสวงหากำไรอะไรเป็นที่ตั้ง มันเป็นปรัชญาของบริษัทที่ตั้งขึ้นมาเลย ‘บริษัทป่าใหญ่ทีวีเอชเอ็นเป็นบริษัทที่ตั้งขึ้นมาเพื่อผลิตสื่อที่ดี มีส่วนร่วมในการช่วยพัฒนาเด็กพัฒนาชุมชนพัฒนาสังคม และไม่ได้แสวงหากำไรเป็นตัวตั้ง’ ปรัชญาบริษัทขึ้นมาอย่างนี้ตั้งแต่ต้น มันก็ดำเนินอย่างนี้มาตลอดในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา” (นิรมล เมธีสุวกุล, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2548)

7. รูปแบบรายการควรมีความหลากหลาย ซึ่งแล้วแต่ความเหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละวัย และเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ

“จริงๆ เด็กเอง ต่อให้อายุเกิน ป.6 อายุ 12 อยู่ชั้น ม. เขาก็ยังอยากฟังนิทานดีๆ อยู่ เพียงแต่ต้องไม่ใช่นิทานคิคุโนเนะสำหรับเด็ก 3 ขวบนะ ถูกไหมคะ มันก็ต้องเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาการตามความเหมาะสมของวัย” (นิรมล เมธีสุวกุล, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2548)

“พอคิดถึงเป็นรายการเด็กต้องมีตุ๊กตามากๆ ระเบิดๆ เนี่ย ไม่จริง มันมีวิธีการอีกหลายอย่างมากเลยที่จะทำรายการให้เด็กๆ ดูได้ รายการเด็กนั้นอาจจะไม่มีเด็กชกคนอยู่ในเรื่องเลยก็ได้ แต่ว่าถ้าทำแล้วเด็กอยากดูล่ะ เด็กๆ ก็ดู หลากๆ คนมีความรู้สึก ถ้าทำรายการเด็กต้องมีตุ๊กตา

puppet โหม ต้องมีเด็กมาแสดงโหม ต้องมีอะไรโหม ไม่จริง บางรายการไม่มีเด็กอยู่ในนั้นเลย เด็กก็ดูถ้ามันสามารถตอบสิ่งที่เราสงสัย เรียกร้องความสนใจของเขาได้" (นิรมล เมธิ์สุวรรณ, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2548)

8. วิธีในการนำเสนอรายการต้องดึงดูดความสนใจของเด็กได้ เช่น วิธีการพากย์ วิธีการเขียนบท การใช้คอมพิวเตอร์กราฟฟิก เป็นต้น

"มันสามารถทำให้เด็กสนใจ อยากจะดูได้ ถามว่ามีเด็กวิ่งไปวิ่งมาในนั้นไหม อาจจะไม่มีเลยก็ได้ แต่อาจจะเป็นวิธีการเขียนบท วิธีการพากย์ วิธีการนำเสนอ มุมมองต่างๆ ที่เด็กๆ เขาสงสัย กราฟฟิกที่เอามาใช้" (นิรมล เมธิ์สุวรรณ, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2548)

9. การมีส่วนร่วมของเด็กในฐานะเจ้าของเนื้อหาและผู้เล่าเรื่อง

"รายการทุ่งแสงตะวันเป็นรายการที่เด็กๆ มีส่วนร่วมอย่างยิ่ง ที่คิดว่าเด็กมีส่วนร่วมในรายการทุ่งแสงตะวันซัก 70-80% การมีส่วนร่วมของเด็กคือ หนึ่งเป็นชีวิตของเขาจริงๆ ข้อที่สองเราจะถามเขาเลย สิ่งที่เขารู้ วิถีชีวิต สิ่งที่เขาภูมิใจ สิ่งที่เขาอยากจะทำ สิ่งที่เขาชอบ แล้วก็เรื่องทั้งหมดที่ออนแอร์ก็เป็นชีวิตของเด็กๆ จริงๆ พวกเราแค่ไปเอาเรื่องมาแล้ว เท่านั้นเอง เพราะฉะนั้น ถ้าถามว่าการมีส่วนร่วมของเด็กเนี่ยมันวัดที่เด็กต้องเป็นคนลงมือทำโหม อาจจะไม่ใช่ แต่อาจจะหมายถึงกระบวนการที่กว่าจะออกมาเป็นสื่ออันนี้" (นิรมล เมธิ์สุวรรณ, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2548)

นอกเหนือจากนี้ คุณนิรมล เมธิ์สุวรรณ มองว่า เมื่อกล่าวถึงเด็กและรายการเด็กทางโทรทัศน์ ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ที่จะคิดถึงรายการอื่นๆ ที่ไม่ใช่รายการเด็ก ซึ่งเด็กกำลังดูอยู่ เพราะทัศนคติ แนวคิดที่เด็กได้รับอาจมาจากรายการอื่นๆ ที่ไม่ใช่รายการเด็กก็ได้ ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ทั้งหมดจึงต้องคำนึงถึงเด็กที่อาจจะกำลังดูรายการของตนอยู่ด้วยเช่นเดียวกัน

สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์

ในมุมมองของคุณนิรมล เมธีสุวกุล

ควรมีลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ

- รูปแบบควรสอดคล้องกับความสนใจของเด็ก
- รูปแบบรายการการ์ตูน โดยเฉพาะที่นำเข้ามาจากต่างประเทศควรมีการคัดเลือกให้ดี เหมาะสมสำหรับเด็ก
- รูปแบบรายการควรมีความหลากหลาย
- วิธีในการนำเสนอรายการต้องดึงดูดความสนใจของเด็กได้ เช่น วิธีการพากย์ วิธีการเขียนบท การใช้คอมพิวเตอร์กราฟฟิก เป็นต้น
- เด็กสามารถมีส่วนร่วมในรายการได้ในระดับต่างๆ กัน

(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของรายการ

- ควรจะมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก พัฒนาลังคม
- เนื้อหาที่จะนำเสนอต้องมีแหล่งข้อมูลที่ดี หลากหลาย ครอบคลุม
- รายการเด็กทางโทรทัศน์ไม่ควรจะมีโฆษณาสินค้า หรือถ้าจะมีได้ให้มีในลักษณะโฆษณาเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ขององค์กร

2. คุณเกียรติสุดา ภิรมย์ ผู้ควบคุมการผลิตรายการเจ้าขุนทอง

คุณเกียรติสุดา ภิรมย์ เป็นผู้ควบคุมการผลิตรายการเจ้าขุนทอง ซึ่งเป็นรายการที่มีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2534 โดยความร่วมมือระหว่างคุณเกียรติสุดา จากกลุ่มศิลปะการแสดง กับสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ที่ต้องการผลิตรายการสำหรับเด็กขึ้นโดยเฉพาะ และเน้นส่งเสริมให้เด็กๆ ใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ผ่านการนำเสนอด้วยการแสดงของหุ่น ซึ่งเป็นตัวละครหลักของรายการ และสอดแทรกวัฒนธรรมไทยเข้าไปในรายการด้วย

ในมุมมองของคุณเกียรติสุดา รายการเด็กที่มีคุณภาพ มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. รูปแบบและเนื้อหารายการมีความสอดคล้องเหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละช่วงอายุ

“เด็กก็ควรจะเป็นเด็ก ทุกอย่างก็ควรเหมาะสมกับวัยเขา นะคะ ไม่ใช่ว่าเขาต้องมาร้องชื่อของหรือว่าอยากจะทำแบบนั้น อยากจะไปแข่งเกมที่นี่ที่นั่น แต่เราก็ไม่ได้บอกว่ามันไม่ดี คือมันควรจะมีหลากหลายกว่านี้นะคะ”

“พื้นฐานความต้องการของเด็กโดยรวมๆ ทางด้านอารมณ์ จิตใจ ที่จะพัฒนาเขาเนี่ย มันก็ไม่ได้ต่างกัน ก็เป็นธรรมชาติปกติ ต้องการเรียนรู้ ต้องการทดลอง อยากตั้งคำถาม อยากดูอะไรที่สนุก มีความสุข ประทับใจ สบายงาม นี่พื้นฐานปกติ เพราะฉะนั้น ตัวรายการก็ไม่หนีไปจากเนื้อหาเหล่านี้”

2. มีเนื้อหาส่งเสริมทักษะความรู้ ความคิด ศิลธรรม แก่เด็ก

“รายการที่เสริมให้เกิดจินตนาการ รายการที่ให้ความรู้ รายการที่ให้คุณธรรม รายการที่ทำให้เด็กกล้าแสดงออก หรือมันอาจจะอยู่ในรายการเดียวกันหมดเลยก็ได้ นั่นคือ ประโยชน์ที่เด็กจะได้รับในด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาเขาให้เขาเติบโตขึ้น เก่งและดีนะคะ”

3. ควรมีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่เด็ก

“เราพูดถึงฟรีทีวี มันเป็นเรื่องที่มีทั้งภาพและเสียง ง่าย เสียแต่ค่าไฟ กับค่าเครื่อง ไม่ที่ดังค์ มันควรจะสนอง หรือให้อะไรที่ไม่เป็นพิษเป็นภัย และดีงามนะคะ บางทีอาจจะดูเพลินๆ แต่ได้ประโยชน์ได้ผ่อนคลาย บางทีมีแค่เพลงสบายๆ ให้เด็กดู ก็ไม่ต้องสาระกันแน่นเอียดตลอดเวลาไซ้ไหมคะ”

4. เน้นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีงามแก่เด็ก ให้ออกกำลังกาย ชิมซัฟ แต่ไม่ใช่การยึดเยียดให้เด็ก

“เจ้าขุนทองเนี่ย ก็เป็นอย่างที่เราอยากจะทำให้มันเป็น คือมันเป็นเหมือนญาติพี่น้อง แล้วเนื้อหาเราก็เน้นด้านจิตสำนึกเรื่องอะไรต่อมิอะไร แบบโดยไม่รู้ตัวนะคะ”

5. มีความหลากหลายในทางเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ

“ตัวเนื้อหาสาระควรจะมีหลากหลาย ไม่จำเป็นต้องอยู่ในรายการเดียว คุณผลที่จะได้รับ เสริมให้เกิดจินตนาการ รายการที่ให้ความรู้ รายการที่ให้คุณธรรม รายการที่ทำให้เด็กกล้า แสดงออก หรือมันอาจจะอยู่ในรายการเดียวกันหมดเลยก็ได้”

“รายการเด็กมีหลายประเภท entertain edutainment ชาวาก็ทำได้ สารคดีก็ทำให้เด็กได้ รายการกีฬาทำให้เฉพาะเด็กได้ เกมโชว์ก็ทำให้เฉพาะเด็กได้”

6. วิธีการนำเสนอรายการมีความน่าสนใจ ดึงดูดความสนใจของเด็กได้

“คนคิดมาดี รูปแบบดี เนื้อหาดี แต่ว่าคนแสดงไม่เก่ง พากย์ไม่เก่ง ฉากไม่สวย นะคะ สารที่เราต้องการจะสื่อมันก็ได้ไม่เต็ม เด็กชอบดูแบบนี้ ไม่ใช่ออกมามีแต่ภาพขาวดำ หรือว่าออกมานั่งพูด คือมันต้องมีหลายฝ่ายที่ต้องงอกออกมาให้เหมาะสม”

สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์

ในมุมมองของคุณเกียรตินิศา ภิรมย์

ควรมีลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ

- รูปแบบควรมีความสอดคล้องเหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละช่วงอายุ
- รูปแบบหลากหลาย
- วิธีการนำเสนอรายการมีความน่าสนใจ ดึงดูดความสนใจของเด็กได้

(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของสาระของรายการ

- เนื้อหารายการมีความสอดคล้องเหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละช่วงอายุ
- ควรมีเนื้อหาส่งเสริมทักษะความรู้ ความคิด ศิลธรรม แก่เด็ก
- ควรมีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่เด็ก
- เน้นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีงามแก่เด็ก ให้ค่อยๆ ซึมซับ แต่ไม่ใช่การยัดเยียดให้เด็ก
- เนื้อหาควรมีความหลากหลาย

3. คุณจิรพัฒน์ อุดมผล ผู้ผลิตรายการ “คิดได้คิดดี”

รายการคิดได้คิดดีเป็นรายการนิตยสารทางอากาศ ที่นำเสนอเรื่องราวสำหรับเด็ก โดยแบ่งรายการออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงละครหุ่น นำเสนอเนื้อหาประจำวันด้วยการเล่นละครของหุ่นคนใส่ 4 ตัว (แบงค์ อาร์ท พีส์ม และแอปเปิ้ล) ช่วงการ์ตูน นำเสนอเนื้อหาด้วยรูปแบบการ์ตูนแอนิเมชัน 2 มิติ (2D Animation) และช่วงนิทานคุณหนู ที่ให้เด็กๆ ทางบ้านมาเล่านิทานประกอบภาพวาดผลงานตัวเอง ซึ่งทั้งสามช่วงจะนำเสนอเนื้อหาเรื่องราวในประเด็นเดียวกัน

คุณจิรพัฒน์ อุดมผล ซึ่งผ่านงานด้านการขายโฆษณามาประมาณ 20 ปี ก่อนหันมาทำธุรกิจด้านการผลิตรายการ ในฐานะรองประธานบริษัทเรียลเน็ต โซลูชั่น จำกัด ได้เข้ามารับจ้างมูลนิธิวอวานิช ผลิตรายการคิดได้คิดดี ถัดจากบริษัท fish bone animate จำกัด ซึ่งถือว่าเป็นรายการเด็กทางโทรทัศน์ที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรไม่แสวงผลกำไรอย่างแท้จริง

“คิดได้คิดดี เป็นรายการที่มูลนิธิวอวานิชสนับสนุน 100% ทั้งโปรดักชั่นและค่าเช่าเวลานะครับ ผมจำไม่ได้ว่า สสส. เนี่ยเข้ามาช่วยสนับสนุนตั้งแต่เมื่อไร เพราะว่าตอนที่ผมเข้ามาทำก็มี สสส. เข้ามาอยู่แล้วส่วนหนึ่ง พุดง่ายๆ ว่าเป็นทุนที่วอวานิชใส่ลงไปเต็มๆ เพราะที่ผ่านมานี้โฆษณาไม่มีเลยในรายการ”

“ผมคิดว่า ถ้าวันใดวันหนึ่ง มูลนิธิวอวานิชบอกว่าเลิก รายการนี้ก็หาย เพราะวันนี้เนี่ยผมวิ่งไปขายโฆษณา ผมมีพื้นฐานด้านโฆษณามาก่อน ก่อนที่ผมจะมาทำด้านโปรดักชั่น ขายโฆษณา มา 20 ปี ขนาดคนที่สนิทกับผมมากๆ เขายังพุดกับผมเลยว่า ชื่อลำบาก ไม่รู้จะชื่อได้ยังไง” (จิรพัฒน์ อุดมผล, สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2548)

อย่างไรก็ตาม ในฐานะผู้มีส่วนในการควบคุมการผลิตรายการคิดได้คิดดีโดยตรง คุณจิรพัฒน์ ได้ให้มุมมองเกี่ยวกับคุณลักษณะของรายการเด็กที่พึงประสงค์ไว้ดังนี้

1. เนื้อหารายการต้องมีสาระประโยชน์ด้านการสั่งสอนธรรมะแก่เด็ก

“คิดได้คิดดี เนื้อหายึดมงคลชีวิตเป็นหลัก มี 38 เรื่อง แกนมันมาเป็นมงคลชีวิตอยู่แล้วหมดมงคลชีวิตเราก็มองไปเรื่องอื่น เป้าหมายของรายการ เด็กจะได้รู้จักผิดชอบชั่วดี บาปบุญคุณโทษ ให้รู้ว่าอะไรผิด อะไรถูก อะไรควร ไม่ควร แค่นี้ก็พอแล้ว”

“รายการเด็กที่มีคุณภาพต้องเน้นสาระ รูปแบบไม่ต้องไปสนใจ มีการ์ตูน มีแมสคอตเขา เรียกว่ารูปแบบ แยกออกไปก่อน ดูที่วัตถุประสงค์ เวลาเราดูรายการนี้มันให้อะไรหรือเปล่า” (จิรพัฒน์ อุดมผล, สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2548)

2. รูปแบบรายการที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัย 7-11 ปี ควรนำเสนอเพียงประเด็นเดียวไม่ให้เกิด สับสน

“รูปแบบการนำเสนอก็ต้องเป็นรูปแบบที่เด็กรับได้ เพราะฉะนั้น คิดได้คิดดี เนี่ย จะมีจุด แข็งที่จุดของคิดได้คิดดีอยู่คือ เรื่องของ Single mind พูดเรื่องเดียว คือครึ่งชั่วโมงเนี่ยพูดอยู่เรื่อง เดียว โครงสร้างของคิดได้คิดดีในปัจจุบันสังเกตว่าจะมีอยู่ 3 ท่อน ท่อนที่ 1. ก็คือ ช่วงละครหุ่น ท่อนที่ 2. คือ ช่วงการ์ตูน ท่อนที่ 3. ก็คือช่วงนิทานคุณหนู แต่ถ้าคุณสังเกตให้ดี คุณจะเห็นว่า 3 ท่อนนี้พูดเรื่องเดียวกัน” (จิรพัฒน์ อุดมผล, สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2548)

3. รูปแบบควรมีความสร้างสรรค์ ทันกับยุคสมัยและเทคโนโลยี

“รายการพวกนี้ต้องการ creative วันนี้ผมยังเป็น 2D อยู่ แต่วันนี้ถึงโลกของ 3D แล้ว ต้อง ลงทุนอีกเท่าไรรู้ไหมจาก 2D เป็น 3D การเปลี่ยนตระกูลเนี่ย equipment อย่างน้อย 7 แสน ไม่รวม คน เพราะมัน render กันมหาศาลนี่บอกไหมครับ” (จิรพัฒน์ อุดมผล, สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2548)

4. วิธีการนำเสนอรายการต้องให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของเด็กที่เปลี่ยนไปด้วย

“ในส่วนของสร้างสรรค์ในการนำเสนอ สะท้อนมาจากอะไร สะท้อนมาจากผู้บริโภคใน ปัจจุบัน เช่น เด็กแต่งตัวแบบนี้ละ ก็ใส่สีฉูดเข้าไปให้ตัวการ์ตูน เมื่อก่อนการ์ตูนไม่มีอิณินหาร เดี่ยวนี้การ์ตูนอิณินหารเยอะ ก็ต้องใส่อิณินหารเข้าไปด้วย พี่เบงค์ก็มีเข็มทำความคิด เข็มนี้ทำให้คน เห็นอนาคตได้ ถ้าจะทำให้เด็กเห็นว่าถ้าซื้อเข็มแล้วจะเป็นยังไง ก็ดูเข็มทำความคิด ก็ให้เห็นอนาคต ตัวเองเป็นขอทาน นี่คือการ dynamic ไปตามพฤติกรรมผู้บริโภค”

“เด็กวันนี้ กับเด็กเมื่อก่อน ต่างกันมาก วันนี้เราต้องหัวไวตามเด็กให้ทัน ผมคิดว่าต้องแบ่ง ช่วงอายุของเด็ก โดยการศึกษาพฤติกรรมของเด็ก โอเคนะ อย่างพี่เบงค์ พี่ส้มของผมเนี่ย อย่าง มากผมก็หลอกเด็ก 7-8 ขวบนะ เพราะเดี๋ยวนี้เด็ก 13 ก็ไป crazy พี่เบิร์ตแล้วนะ เพราะฉะนั้นต้องมี

การ selective ให้แคบลง รายการสำหรับเด็กอายุ 11-12-13 ต้องเช็คกว่าพฤติกรรมเด็กอายุ 11 – 12 – 13 มีพฤติกรรมแปรเปลี่ยนยังไงบ้าง เพราะผมบอกแล้วว่ามันเร็ว เด็วนี้มันเร็วมาก วันนี้เด็กเข้าอินเทอร์เน็ตได้ตั้งแต่เด็กๆ ความรู้ภาษาอังกฤษดี ต้องไปดูว่าอินเทอร์เน็ตมีอะไร อะไรเป็นขยะ อะไรเป็นสาระ แล้วก็ selective เข้าไป สมมติผมจะจับกลุ่มเด็กอายุ 12 – 13 ผมอาจจะทำรายการแบบท่องเที่ยวโลกกับอินเทอร์เน็ต ถูกไหมครับ” (จิรพัฒน์ อุดมผล, สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2548)

นอกจากนี้ ยังสรุปได้ถึงเนื้อหาสาระของรายการอีกข้อหนึ่งว่า

5. เนื้อหารายการต้องมีความเหมาะสมกับพฤติกรรมแต่ละช่วงวัยของเด็ก ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

6. รายการเด็กสามารถแฝงโฆษณาได้ หากไม่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็ก ซึ่งขึ้นอยู่กับ การพิจารณาของผู้ผลิตรายการเอง

“ถ้าโฆษณานั้นไม่ได้ไปทำให้พฤติกรรมเด็กเปลี่ยนไปก็ไม่ใช่เรื่องเสียหาย...เพื่อความอยู่รอดของรายการ แมสคอต สามารถกินนมดัดขมิลล์ได้ แต่จะให้กินน้ำอัดลมไม่ได้ ถ้าจะให้กินสแน็ค ในรายการ ต้องคิดว่าจะกระทบกับเด็กไหม ต้องเอาใจใส่...ไม่ให้คาแรคเตอร์พูดเชิญชวนดื่ม – ดื่มนมก่อนนอน โอเค แต่พูดชื่อยี่ห้อไมโอเค เป็นเรื่องของจรรยาบรรณ” (จิรพัฒน์ อุดมผล, สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2548)

สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์

ในมุมมองของคุณจิรพัฒน์ อุดมผล

ควรมีลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ

- รูปแบบรายการที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัย 7-11 ปี ควรนำเสนอเพียงประเด็นเดียวเพื่อไม่ให้เด็กสับสน
- รูปแบบควรมีความสร้างสรรค์ ทันกับยุคสมัยและเทคโนโลยี
- รูปแบบควรมีความสร้างสรรค์ ทันกับยุคสมัยและเทคโนโลยี
- วิธีการนำเสนอรายการต้องให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของเด็กที่เปลี่ยนไปด้วย

(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของสาระของรายการ

- เนื้อหารายการต้องมีสาระประโยชน์ด้านการส่งเสริมธรรมแก่เด็ก
- เนื้อหารายการต้องมีความเหมาะสมกับพฤติกรรมแต่ละช่วงวัยของเด็ก ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
- รายการเด็กสามารถแฝงโฆษณาได้ หากไม่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็ก ซึ่งขึ้นอยู่กับการพิจารณาของผู้ผลิตรายการเอง

4. คุณทศพล ศิริวิวัฒน์ ผู้ควบคุมการผลิตรายการ “ดาวฟ้าทำทดลอง”

รายการดาวฟ้าทำทดลอง เป็นรายการนิตยสารทางอากาศ ที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทดลองวิทยาศาสตร์ โดยในแต่ละสัปดาห์จะมีแขกรับเชิญมาทำทดลองกับผู้ชมทางบ้านในการทดลองที่น่าสนใจเรื่องต่างๆ ดำเนินรายการโดยพิธีกรชาย 2 คน ซึ่งมีบุคลิกลักษณะที่สนุกสนาน กวนๆ โดยออกแบบให้เป็นฉากทำการทดลองบนดาวฟ้า ซึ่งนอกจากแขกรับเชิญแล้ว แต่ละตอนจะมีตัวละครพิเศษออกมาให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการทดลองด้วย

คุณทศพล ศิริวิวัฒน์ จบการศึกษาจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นนักแสดง เคยผลิตและเป็นพิธีกรรายการร้อยแปดพันหน้า เป็นรายการตลก ก่อนมาเปิดบริษัทร่วมกับเพื่อนนักแสดง และทำการผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์เป็นรายการแรกของบริษัท สหมงคลเทเลวิชั่น จำกัด ตามกระแสนโยบายของรัฐเรื่องมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546

“ความเป็นมาของรายการดาวฟ้าทำทดลองก็คือว่า เราทำบริษัทขึ้นมา ตอนนั้นก็ไม่รู้ว่าจะทำรายการอะไรเหมือนกัน ยังไม่ได้คิด บังเอิญว่าทางรัฐบาลเนี่ยแหละ คุณจตุรนต์มั่งบอกว่า ให้มีเวลาของเด็ก ซึ่งอันนี้เป็นข้อดีที่ทางภาครัฐให้โอกาส ก็คือ ให้แต่ละช่องต้องมีรายการเด็กนะ ทีนี้เราก็เข้าไปคุยกับทางช่อง 7 บอกว่าอยากได้เวลาครับ คุยทั้งช่อง 7 ช่อง 3 คุยกันหมด ช่อง 7 ก็บอกว่า อ่ะ..ถ้ามันเนี่ยลงไปคิดรายการเด็กมาสิ ก็คือเขาก็ให้การบ้านมา เราก็มานั่งคิดรายการ” (ทศพล ศิริวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2548)

คุณศพล มีมุมมองเกี่ยวกับคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ ว่าควรมีลักษณะดังนี้

1. รายการเด็กควรมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการทดลองวิทยาศาสตร์ที่น่าตื่นเต้นสำหรับเด็ก

“ทำเกี่ยวกับการทดลองนะ เป็นรายการเด็กเชิงวิทยาศาสตร์ วิชาที่เชิงวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการทดลองก็จะมีทดลองจริงๆ ในรายการเกิดขึ้นมา แล้วก็เห็นผลได้จริง ก็คือการทดลองไหนแบบว่า ทดลองวันนี้แล้วต้องรอ 2 อาทิตย์ค่อยไปดูผลเนี่ย มันไม่ได้มันไม่ตื่นเต้นไม่เร้าใจเด็ก” (ทศพล ศิริวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2548)

2. วิธีการนำเสนอรายการให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของเด็ก

“ก็คือพยายามให้ใกล้ตัวเด็กมากที่สุด คือ เห็นว่าเป็นดาดฟ้าดีกว่า ทุกบ้านน่าจะรู้จัก ดาดฟ้านะ น่าจะเป็นที่โล่งที่สามารถไปทำอะไรก็ได้ ไปตะโกนก็ได้ ไปเล่นก็ด่าร้องเพลงมั่วๆ ก็ได้ เลยสร้างเป็นพล็อตขึ้นมา ทำการทดลองบนดาดฟ้าดีกว่า แล้วก็น่าจะมีคนข้างบ้านมาดู เอาใครดีล่ะ เป็นคนแก่ดีกว่า เพราะมันจะได้ดู 2 generation เด็กด้วยคนแก่ด้วย ที่นั่นคนแก่ เราก็ไม่อยากจะคนแก่จริงๆ เราก็อยากได้เป็นตัวตลก แต่เราก็ไม่อยากจะตลกคาเฟ่ เราก็เลยเลือกเอารุ่นน้องคณะ ถาปัดมาเล่น ก็เป็นยายเม้าท์ ยายเม้าท์ก็จะเข้ามาคอยดูว่าเกิดอะไรขึ้น” (ทศพล ศิริวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2548)

3. รายการเด็กต้องมีความสนุกสนาน

“ต้องทำให้เด็กดูสนุก เพราะว่าในสายตาเด็กน่าจะดูอะไรสนุกมากกว่า อย่างแรกที่จะต้องคุยกับเขาให้มันรู้เรื่องก็คือว่า เฮ้ย มันสนุกนะ มาดูสิ ดูแล้วค่อยบอกเขาว่าเรากำลังจะบอกอะไรเขา ส่วนเรื่องของโปรดักชั่นอะไรเนี่ยในสายตาพี่ก็คือไม่ใช่เรื่องนะ มันไม่จำเป็นต้องอลังการเลยมันไม่จำเป็นต้องเนียบ อันนั้นอาจจะเป็นเรื่องของทางผู้สนับสนุนแหละ แต่ในสายตาพี่อะไรก็ได้ที่ทำให้เด็กรู้สึกสนุก” (ทศพล ศิริวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2548)

4. สร้างสรรค์รูปแบบรายการให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัยและเพศของเด็ก

“หลังๆ เราก็จะมีตัวประหลาดเพิ่มขึ้นมา ถ้าน้องกล้าทดลองนี่ เดี่ยวเราขอมอบคาก้าทดลองให้ ก็จะเป็นหน้ากากทองเหมือนกับมาจากต่างดาวนะ ตอนแรกเป็นยายแมวที่ไซ้ใหม่ ออกมาทำให้สนุกๆ แล้วก็เปลี่ยนมาเป็นหน้ากากทอง ทำการทดลอง ถ้ากล้าเราก็จะให้ก็จะเหมือนมอบคาก้าให้อะไรประมาณนั้นนะ อย่าทำให้เขาเบื่อ ยายแมวที่ออกมาเห็นใหม่ แรกๆ ก็จะสนิทกัน หลังๆ ก็ชักจะเบื่อ เอ้อ เปลี่ยน ไม่ใช่ยายแมวที่ ไครนะ เป็นขุนไฟเราออกมาสอนร้องเพลงยังงี้ จะเล่นตรงนี้กับเด็ก”

“นอกจากนี้ เราก็พยายามสื่อกับเด็กผู้หญิงโดยพยายามเอาพวกพาวเวอร์พัฟ กวาง อะไรเนี่ยเข้ามานะอะ ก็แต่งตัวผมสีส้มนะเคยเห็นไหม และเราก็เน้นเด็กผู้หญิงไปเกี่ยวกับพวกเซาวิ” (ทศพล ศิริวิวัฒน์, สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2548)

5. รายการเด็กสามารถแฝงโฆษณาได้ หากไม่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็ก ซึ่งขึ้นอยู่กับ การวิจารณ์ของผู้ผลิตรายการเอง

“สมมติดูน้ำ หลอดเดียวดูดูชั้น สองหลอดดูดูไม่ชั้นนะ..อะ..ไม่เชื่อลองสิ ก็ลองดูมันดูดูไม่ ชั้นจริงๆ ประเด็นมันอยู่ตรงไหน ประเด็นมันอยู่ตรงหลอดถูกหรือเปล่า หลอดเดียวกับสองหลอด น้ำอะไรก็ได้ถูกใหม่ ที่เปลี่ยนเป็นโค้กนะ ประเด็นหลุดไหม ประเด็นก็ไม่หลุดถูกใหม่ เพียงแต่ว่าเป็นโค้กแทนที่จะเป็นน้ำ”

“คนอื่นอาจจะว่า รายการคุณโฆษณาเยอะไปไหม ซึ่งเขาก็ติงมา เราก็ต้องดูว่า ทำรายการนี้มันอยู่ไม่ได้นะครับ ทุกอย่างมันเป็นค่าใช้จ่ายหมดเลย ไซ้ใหม่ เด็กมากก็ต้องมีค่ารถให้เขา เราก็ต้องบาลานซ์ให้พอดีนะ มีความสุขด้วยในการทำแล้วก็อิมด้วย ไม่ได้อิมจนเกินไป เพียงแต่เราบริหารยังไงให้ไม่ขาดทุนนะ แล้วก็จะไม่ได้เจอกับปัญหาที่ว่าทำรายการเด็กแล้วขาดทุน มันไม่จำเป็น ในความรู้สึกพี่นะ..อืม..เพียงแต่ว่าคุณมองชัดหรือยังว่าจะทำอะไร...”

สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์

ในมุมมองของคุณทศพล ศิริวิวัฒน์

ควรมีลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ

- วิธีการนำเสนอรายการให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของเด็ก
- รายการเด็กต้องมีความสนุกสนาน

- สร้างสรรค์รูปแบบรายการให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัยและเพศของเด็ก

(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของสาระของรายการ

- รายการเด็กควรมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการทดลองวิทยาศาสตร์ที่น่าตื่นเต้นสำหรับเด็ก
- รายการเด็กสามารถแฝงโฆษณาได้ หากไม่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็ก ซึ่งขึ้นอยู่กับการพิจารณาของผู้ผลิตรายการเอง

5. คุณสุพิทย์ รัตติชุนหโชติ หัวหน้าผู้ควบคุมการผลิตรายการโทรทัศน์ (Head Producer) บางกอกการละครคอน บริษัท บีอีซี-เทโร เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน)

รายการดาวอัศจรรย์ เป็นรายการควิซโชว์ ตอบปัญหาสาระวิชาความรู้ต่างๆ มีพิธีกรชายวัยรุ่น 1 คนดำเนินรายการ ถามปัญหากับเด็กผู้เข้าแข่งขัน 2 ทีม แต่ละช่วงจะปิดท้ายด้วยคำถามจากอาจารย์วรินทร์ ซึ่งสวมบทโดยเด็กชายอายุประมาณ 7-8 ปี รายการดาวอัศจรรย์เป็นรายการที่ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 มอบหมายให้บริษัทบีอีซี-เทโร เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน) ผลิตเพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์เรื่องมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546

ในมุมมองของคุณสุพิทย์ รัตติชุนหโชติ เห็นว่า รายการเด็กที่มีคุณภาพควรมีลักษณะดังนี้

1. เนื้อหารายการส่งเสริมกระบวนการคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

“ผมว่ารายการที่มีคุณภาพคือรายการที่เสน่อออกไปแล้วเนี่ยให้เด็กเนี่ย ไปต่อยอดไอเดียของเด็ก คือเด็กเนี่ย เขาจะไม่รู้สึกว่าจะไรมันขาว มันดำ มันถูก มันผิด มาก่อน แต่ว่าสิ่งสำคัญคือเราต้องพัฒนาไอเดียของเขาให้เกิดเมื่อเขารับสารจากเราไป แล้วเขาก็รับสารเราไปประมวลความคิดของเขาเอง แล้วเขาก็ feedback เรากลับมา นี่คือนี่ที่ดี...” (สุพิทย์ รัตติชุนหโชติ, สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2548)

2. รูปแบบรายการควรมีหลากหลาย

3. รูปแบบรายการควรเป็นลักษณะ edutainment มากกว่าสารคดี

“ผมว่ารูปแบบอะไรก็ได้ จะการ์ตูนก็ได้ เกมโชว์ก็ได้ คิวโชว์ก็ได้ จะเป็นสารคดีก็ได้ แต่สารคดีเด็กอาจจะไม่ดู คือ มันก็เลยเกิดประเภทหนึ่งของรายการเด็กขึ้นมา นั่นคือ edutainment ทั้งสาระและบันเทิง คือ education และ entertainment รวมกัน” (สุพิทย์ รัตติชอุณหโชติ, สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2548)

4. วิธีการนำเสนอรายการต้องมีความสนุกสนาน

5. เนื้อหารายการควรให้ความรู้กับเด็ก

“ต้องทำตัวรายการให้สนุก ให้เป็นโลกของเด็กที่เขารู้สึกว่า เขาดูรายการนี้เขาสนุกไปกับมันแล้วเขาได้รับความรู้ด้วย แล้วเขาก็..มีสีสันกับชีวิตแล้วก็สนุกตื่นเต้นของเขาตามจินตนาการที่เขาคิด...” (สุพิทย์ รัตติชอุณหโชติ, สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2548)

6. รูปแบบรายการเด็กควรเป็นแฟนตาซี

“เราก็ทำไฟท์สกรูปตรงนี้มาแล้ว เราก็กลับมานั่งถามตัวเองว่า เราจะทำรายการอะไรให้เด็กดู ประเภทไหน มันก็มีหลายอย่าง สุดท้ายแล้วก็ออกมาเป็นแฟนตาซีเท่านั้นนะ เพราะเด็กมีพลังเยอะ มีไอเดียเยอะ ฟุ้งมากเลย และถ้าเกิดเราทำอะไรที่ตอบโจทย์ตรงนี้ได้ ให้มันดูเป็นแฟนตาซีๆ เป็นอะไรที่มันเหนือจริงหน่อยๆ เด็กก็จะรับหมด” (สุพิทย์ รัตติชอุณหโชติ, สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2548)

7. รูปแบบการนำเสนอรายการต้องน่าสนใจ ดึงดูดความสนใจของเด็ก

“รูปแบบรายการวิธีคิด รวมไปถึงเรื่องของการผลิตจาก เรื่องของวัตถุดิบของเรา เด็กที่มาเล่น การแคสเด็กที่น่าสนใจเพียงพอ รูปแบบรายการที่น่าสนใจเพียงพอ นะครับ จากที่สวยามเริ่มต้นจนถึงการนำเสนอที่น่าสนใจดึงดูด ดูดี ดูมีเสน่ห์” (สุพิทย์ รัตติชอุณหโชติ, สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2548)

8. รูปแบบและเนื้อหารายการควรสอดคล้องกับความต้องการของเด็ก

“เราก็ต้องถามตัวเองว่า เราไม่ได้ทำรายการให้ตัวเราเองดูนะ พอรายการเราออกอากาศตอน 4 โมงครึ่งเนี่ย ถ้าเป็นไปได้เนี่ย ผมอยากจะไปเดินดูตามบ้านจริงๆ เลยกว่าเขาเปิดดูรายการเราหรือเปล่าอันดับแรก อันดับถัดมาก็คือ เปิดดูแล้วชอบหรือเปล่า หรือแค่ดูๆ คั่นเวลา ตรงนี้ผมถือว่าสำคัญมาก เพราะว่า ทำรายการไปแล้วเนี่ย คนที่คุณอยากให้เขาดู แล้วเขาไม่ดูเนี่ยมัน failedหมดเลยนะ แต่ถามว่ามันไม่ได้คนที่เรากำลังใจจะให้ดูจริงๆ ก็ถือว่าไม่ success” (สุพิทย์ รัตติชุนหโชติ, สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2548)

สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์

ในมุมมองของสุพิทย์ รัตติชุนหโชติ

ควรมีลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ

- รูปแบบรายการควรมีหลากหลาย
- รูปแบบรายการควรเป็นลักษณะ edutainment มากกว่าสารคดี
- วิธีการนำเสนอรายการต้องมีความสนุกสนาน
- รูปแบบรายการควรเป็นแฟนตาซี
- รูปแบบการนำเสนอรายการต้องน่าสนใจ ดึงดูดความสนใจของเด็ก
- รูปแบบรายการควรสอดคล้องกับความต้องการของเด็ก

(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของสาระของรายการ

- เนื้อหารายการส่งเสริมกระบวนการคิดสร้างสรรค์ของเด็ก
- เนื้อหารายการควรให้ความรู้กับเด็ก
- เนื้อหารายการควรสอดคล้องกับความต้องการของเด็ก

6. คุณวิวัฒน์ วงศ์ภัทรฐิติ พิธีกรและผู้ผลิตรายการ “ซูเปอร์จิว”

รายการซูเปอร์จิว เป็นรายการวาไรตี้ ที่นำเสนอการแข่งขัน การแสดงออกของเด็กๆ กิจกรรมต่างๆ ที่เด็กๆ สนใจ ประกอบด้วยช่วงซูเปอร์จิวประจำสัปดาห์ ช่วงซูเปอร์จิวเซอร์วิส ช่วงยอดก๊วนจิว ช่วงซูเปอร์เกม และช่วงหนังสือดีประจำสัปดาห์

สำหรับคุณวิวัฒน์ วงศ์ภัทรฐิติ พิธีกรและผู้ผลิตรายการ “ซูเปอร์จิ๋ว” ให้สัมภาษณ์ว่า “แรกเริ่มเดิมทีมันเป็นช่วงเวลาที่ได้มาโดยที่แบบว่าทางคนจัด ผู้จัดเนี่ยเขาขอไป 2 รายการ ว่า ขอเกมโชว์ ขอรายการเด็ก แต่สถานีให้เวลามาอันเดียว เขาก็เลยเอามารวมกัน แล้วก็พอทำๆ ไปปรากฏว่า feedback ทางด้านรายการเด็กมันออกมาดี ก็เลยหันไปทำทางด้านรายการเด็ก และจับทางด้านรายการเด็กมาโดยตลอด”

ในมุมมองของคุณวิวัฒน์ วงศ์ภัทรฐิติ คุณลักษณะรายการเด็กที่มีคุณภาพควรมีดังนี้

1. ควรมีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์สำหรับเด็กไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่เด็ก

“ต้องเป็นรายการที่เป็นประโยชน์สำหรับเด็ก โดยที่เด็กดูแล้วได้อะไรจากรายการนั้นๆ แต่พีคิดว่าไม่ใช่อาหารหลัก แต่ว่าเป็นอาหารเสริม ก็คือว่า พีคิดว่า ผู้ปกครองก็คงไม่ได้คาดหวังให้เด็กเปลี่ยนแปลงชีวิตจากการดูรายการโทรทัศน์ แต่ก็คงจะคาดหวังไม่ให้ลูกเขาแย่ง รายการเด็กที่ดีก็คือรายการที่ไม่ได้เป็นพิษเป็นภัย เด็กดูแล้วได้อะไร อย่างนั้นมากกว่าจะให้ความบันเทิงอย่างเดียว”

2. เนื้อหาควรนำเสนอเรื่องจินตนาการ แรงบันดาลใจ ความรู้ คุณค่า แนวคิด วิถีชีวิต

“ต้องมีอะไรที่มองให้กับเขา จินตนาการ แรงบันดาลใจ ความรู้ คุณค่า แนวคิด วิถีชีวิตเนี่ยคือสิ่งที่ต้องสอดแทรก เพราะฉะนั้น สรุปรูปของพี คือ รายการเด็กที่มีประโยชน์ควรเป็นอย่างไร คือ อย่างแรกต้องไม่เป็นพิษเป็นภัย อย่างที่สอง คือ ต้องให้อะไรแก่เด็ก” (วิวัฒน์ วงศ์ภัทรฐิติ, สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2548)

3. การนำเสนอเนื้อหารายการควรคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของเด็ก

“พูดคุยกับเด็กอย่างจริงจัง แล้วก็เปลี่ยนความคิดจากสิ่งที่อยากจะให้กับเด็ก ไปคุยว่าเขาอยากได้อะไร ผู้ใหญ่มักจะคิดว่าอยากให้ มันจะมีผลตามมามาว่าเด็กไม่ได้อยากรับ เราก็เลยคิดว่าทำไงให้สองส่วนนี้มารวมกันได้ ก็คือ หากจุดลงตัวระหว่างสิ่งที่ผู้ใหญ่อยากให้กับเด็กอยากรับ เอามารวมตัวกัน” (วิวัฒน์ วงศ์ภัทรฐิติ, สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2548)

4. รูปแบบรายการควรเป็นอะไรดีที่หลากหลายในด้านเนื้อหาด้วย

“รูปแบบของรายการก็เป็นรายการว่าไรดี ว่าไรดีนี่คือ ความหลากหลายในทุกรูปแบบ เกม ศิลปะ ดนตรี กีฬา วิทยาศาสตร์ ละคร แล้วก็มากกว่าการทำรายการในห้องส่งแล้วเอามาออก ออกต่างจังหวัดด้วย”

“อันนี้แล้วแต่ความถนัดของผู้ผลิต พี่นจะถนัดในการทำสารคดีชีวิต รูปแบบรายการเขาก็จะเป็นแบบนั้น หรือว่าป่าหญิงใหญ่ก็จะถนัดในเรื่องที่เกี่ยวกับการทานอาหาร คุณค่า สารอาหาร ต่างๆ อย่างพี่ก็จะถนัดในเรื่องใกล้ชิด สัมผัสกับเด็ก outdoor หรือทำอะไรที่มันหลากหลาย อย่างตอนนี้รายการมันก็มีช่วงจินตนาการ ช่วงที่เกี่ยวกับศิลปะ ช่วงที่เกี่ยวกับ skill ทักษะ ในเรื่องของการทำอาหาร กีฬา หรือแม้กระทั่งในเรื่องของเกมส์ ก็คือความถนัดของแต่ละคนมันต่างกัน” (วิวัฒน์ วงศ์ภัทรฐิติ, สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2548)

5. สามารถมีป้ายโฆษณาในรายการได้ ตามวิจารณ์ญาณของผู้ผลิต

“เรื่องป้ายโฆษณาในรายการ พี่ว่ามันขึ้นอยู่กับสินค้าครับ ถ้าสินค้าไม่เลวร้ายจนเกินไปพี่คิดว่าไม่เป็นไรนะ แล้วก็ป้ายก็อย่าใหญ่มาก คือพี่ก็คิดว่ามีได้ แต่ไม่ใช่ว่าเมตรคุณเมตร ถ้าเมตรคุณเมตรก็ต้องมองในระยะที่ห่างมาก อย่างเช่นเวลาที่พี่ไป outdoor กล้องมันไกลมากๆ จากป้าย พี่ก็ยอมรับว่าป้ายมันใหญ่จริง แต่พอเราเห็นในจอก็จะเท่ากับ 50x50 เข้าใจไหม ป้ายในรายการพี่จะประมาณ 50x50 พี่จะไม่ใช้ป้ายแบบเกมโชว์ ไปดูป้ายรายการเกมโชว์สิ มันจะเท่าฝ่าผนังบ้านเลย ถ้าไปขายงานลูกค้า เขาจะบอกว่าอยากได้แบบนี้ แล้วจะให้เราทำยังไง เราจะบอกว่าไง แต่ว่าพี่เข้าใจพี่นะ พี่ก็ไม่ยอม ตอนที่เขาชิงโชคกันเนี่ย เขาบอกว่า ส่งของช็อคโกแลตมาได้ไหม มาชิงโชค พี่ก็จะไม่ยอม มันก็จะมีสิ่งที่เราไม่ยอม เราก็จะมีจุดของเราว่า เราได้ถึงแค่ไหน เมื่อไรที่เกินตรงนี้เราคงไม่มีความสุขนะฮะ เรามีขอบเขตของเราอยู่” (วิวัฒน์ วงศ์ภัทรฐิติ, สัมภาษณ์, 28 กรกฎาคม 2548)

สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์

ในมุมมองของคุณวิวัฒน์ วงศ์ภัทรฐิติ

ควรมีลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ

- รูปแบบรายการควรเป็นวาไรตี้ที่หลากหลายในด้านเนื้อหาด้วย

(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของสาระของรายการ

- ควรมีเนื้อหาของสาระที่เป็นประโยชน์สำหรับเด็กไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่เด็ก
- เนื้อหาควรนำเสนอเรื่องจินตนาการ แรงบันดาลใจ ความรู้ คุณค่า แนวคิด วิถีชีวิต
- การนำเสนอเนื้อหาของรายการควรคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของเด็ก
- สามารถมีป้ายโฆษณาในรายการได้ ตามวิจรรณญาณของผู้ผลิต

7. คุณวรินทร์เนตร ศิริโชติชำนาญ ผู้ควบคุมการผลิตรายการ “ขบวนการนักอ่าน”

รายการขบวนการนักอ่าน เป็นรายการนิตยสารทางอากาศ ที่นำเสนอเนื้อหาเชิญชวนให้เด็กๆ อ่านหนังสือ โดยนำเสนอเป็น 3 ช่วงได้แก่ ช่วงที่ 1 นำเสนอการแสดงประกอบเพลงและสอนการออกเสียงภาษาไทย ช่วงที่ 2 เป็นการเล่านิทานจากหนังสือ และการแสดงประกอบเพลง และช่วงที่ 3 นำเสนอภาพกิจกรรมนอกสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

คุณวรินทร์เนตร เคยเป็นสมาชิกของสโมสรผีน้อย เคยเขียนบทและผลิตรายการที่มีเพื่อน ซึ่งได้เล่าถึงจุดเริ่มต้นในการทำรายการว่า

“ตอนแรกทำละครสร้างสรรค์ทางด้านสิ่งแวดล้อมกับโครงการตาวิเศษ เมื่อตาวิเศษไปของบประมาณจาก สสส. ก็ได้ทำโครงการเกี่ยวกับเรื่องการอ่าน ก็เลยคิดว่าจะมาทำเป็นละครให้เด็กดู ชั่วโมงสองชั่วโมงแล้วให้เด็กรักการอ่านเลย มันคงเป็นไปได้ยากอะนะ ก็เลยเสนอโครงการในการทำรายการโทรทัศน์ ที่เกี่ยวกับการอ่านให้ทาง สสส. ก็ได้รับการสนับสนุน ก็เลยทำรายการนี้มาค่ะ”
(วรินทร์เนตร ศิริโชติชำนาญ, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2548)

คุณวรินทร์เนตร มีมุมมองถึงคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ว่าควรมีลักษณะดังนี้

1. มีเนื้อหาสาระที่ให้ประโยชน์กับเด็ก

2. ไม่ควรมีการแฝงโฆษณาในรายการ

“รายการเด็กที่มีคุณภาพ มันต้องให้ประโยชน์กับเด็กจริงๆ ไม่ใช่ขายของ” (วรินทร์เนตร ศิริโชติชำนาญ, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2548)

3. การเขียนบทต้องคำนึงถึงความเข้าใจของเด็กเป็นสำคัญ

“คือรายการเด็กมันต้องคิดเยอะมา อย่างเวลาที่ต้องเขียนสคริปต์ ที่จะพูดจะใช้คำนี้ไปคำเดียวนะ ที่ยังคิดเลยว่า เด็กจะคิดเป็นอย่างไรหรือเปล่า ที่ว่ามันค่อนข้างละเอียดอ่อนมาก” (วรินทร์เนตร ศิริโชติชำนาญ, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2548)

4. รูปแบบและเนื้อหาควรมีวัตถุประสงค์เพื่อสื่อสารถึงเด็กอย่างแท้จริง

“รายการเด็กที่มีคุณภาพจะต้องดูว่า รายการนั้นทำเพื่อให้เด็กดู หรือว่าให้เด็กมาแสดง แล้วให้ผู้ใหญ่ดู บางคนจะตีความผิดว่า รายการเด็กคือการทำให้เด็กมาแสดง แต่ว่าความหมายที่สื่อสารออกไปนั้นเนี่ยเป็นรายการที่ผู้ใหญ่ชอบดู ที่ว่ามันก็ไม่ใช่เพื่อเด็ก วัตถุประสงค์ในการนำเสนอ เราจะต้องเอาตัวเด็กเป็นตัวตั้ง” (วรินทร์เนตร ศิริโชติชำนาญ, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2548)

5. รูปแบบและเนื้อหารายการต้องเหมาะสมสำหรับเด็ก

“คือต้องเข้าใจเด็กก่อนนะ อันดับแรก ต้องเข้าใจเด็ก เข้าใจเด็กว่าจริงๆ....นอกจากเข้าใจเด็กแล้วเค้าต้องรู้ว่าอะไรเหมาะ หรือว่าอะไรไม่เหมาะสมกับเด็ก” (วรินทร์เนตร ศิริโชติชำนาญ, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2548)

6. เนื้อหารายการควรส่งเสริมการอ่านให้กับเด็ก

"ตอนแรกที่พี่ทำรายการโทรทัศน์แล้วเพื่อการอ่านเนี่ย ก็เกิดขัดแย้งเหมือนกันว่า เอ๊ะ จะให้เขาอ่านหนังสือ หรือจะให้เค้าเปิดทีวีใช่ไหมคะ แต่จริงๆ แล้วมันไม่ได้หมายความว่า ชีวิตเด็กเนี่ยจะเปิดทีวีไม่ได้ แต่ว่าเค้าจะต้องรู้ว่าเปิดทีวีแล้วมันก็ต้องหยุด มันก็ต้องพอดีๆ แล้วถ้าเกิดพอแล้วทำอะไรล่ะ ก็อ่านหนังสือไง คือเราไม่ได้หวังว่า เด็กดูรายการเราเสร็จปี๊บจะไม่ดูทีวีอีกต่อไป จะไปเปิดหนังสืออย่างเดียวก็ไม่ใช่ แต่เราคิดว่าอย่างน้อย เขาอยากไปหาหนังสือมาอ่านบ้างมันก็เป็นจุดเริ่มต้นที่ดี" (วรินทร์เนตร ศิริโชติชำนาญ, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2548)

สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์

ในมุมมองของคุณวรินทร์เนตร ศิริโชติชำนาญ

ควรมีลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ

- การเขียนบทต้องคำนึงถึงความเข้าใจของเด็กเป็นสำคัญ
- รูปแบบควรมีวัตถุประสงค์เพื่อสื่อสารถึงเด็กอย่างแท้จริง
- รูปแบบรายการต้องเหมาะสมสำหรับเด็ก

(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาสาระของรายการ

- มีเนื้อหาสาระที่ให้ประโยชน์กับเด็ก
- ไม่ควรมีการแฝงโฆษณาในรายการ
- เนื้อหาควรมีวัตถุประสงค์เพื่อสื่อสารถึงเด็กอย่างแท้จริง
- เนื้อหารายการต้องเหมาะสมสำหรับเด็ก
- เนื้อหารายการควรส่งเสริมการอ่านให้กับเด็ก

8. อาจารย์เดือนใจ ศรีมารุต ผู้ควบคุมการผลิตรายการ "โลกใบจิ๋ว"

รายการโลกใบจิ๋ว เป็นรายการนิตยสารทางอากาศ ที่นำเสนอเนื้อหาการสอนร้องเพลงเต้นประกอบจังหวะ ดนตรีไทย วิทยาศาสตร์ ให้ความรู้เรื่องพญานาคราชไทยนำเสนอด้วยหุ่นมือการ์ตูนแอนิเมชัน และมีเด็กๆ ร่วมแสดงด้วย

“บ้านดรุณนี่เราเป็นหน่วยงานของเอกชน อาจารย์ก่อตั้งขึ้นมาเอง ไม่ได้แสวงหากำไร ทำงานแบบให้อยู่ได้ ตรงนี้เขาเลือกบ้านดรุณโดยที่ให้ช่อง 11 มาเชิญถึงบ้านนะ เราก็เลยมาทำ ให้ แต่ก่อนพวกมาสคอตเนี่ยทางญี่ปุ่นเขาทำเป็นเจ้าแรกๆ เลยมั้งเขาก็ให้เราไปขนมาจากญี่ปุ่น ค่าขนเนี่ยเรายังไม่มีเลยนะ แต่เพลงนี้ทางนั้นเค้าส่งมาให้ฟรี โลกใบจิ๋วเนี่ยช่วงยุคแรก ๆ เพลง ต่าง ๆ ที่เราแต่งเป็นเนื้อไทยเนี่ย วง NHK จะเล่นมาให้แล้วอาจารย์ก็มิกซ์เสียง มิกซ์ชาวด์เข้าไป คือมันไม่มีเงินเนี่ยยุคแรกๆ ทำมาตั้งห้าหกปี เพราะบ้านดรุณเราไม่ได้ร่ำรวยอะไร เราเป็น โรงเรียนสอนดนตรีเด็กและผลิตรายการเด็ก ทำอย่างไรเราจะเผยแพร่จรรยาบรรณการดนตรีให้ไป ถึงผู้คน คือโรงเรียนเราไม่แสวงหากำไร แต่จะบอกให้เด็ก ๆ รู้ว่าดนตรีคืออะไร” (เดือนใจ ศรีมารุต , สัมภาษณ์, 17 สิงหาคม 2548)

อาจารย์เดือนใจ ศรีมารุต เริ่มผลิตรายการโลกใบจิ๋ว โดยได้รับการสนับสนุนด้านเทคนิค วิธีการผลิต อุปกรณ์การผลิต จากสถานีโทรทัศน์ NHK ของญี่ปุ่น ซึ่งถือว่าเป็นผู้ผลิตรายการเด็ก ทางโทรทัศน์ที่ไม่ได้มุ่งแสวงผลกำไรทางธุรกิจ ทั้งนี้อาจารย์เดือนใจมีมุมมองว่าคุณภาพรายการ เด็กทางโทรทัศน์มีลักษณะดังนี้

1. เนื้อหารายการไม่ควรมีการประกวดแข่งขัน

“เราจะบอกว่าการมี contest เนี่ยมันไม่ใช่ดนตรี คุณกำลังหลงทาง แล้วเราจะบอกให้ คนอื่นรู้ได้อย่างไรละ โลกใบจิ๋วพยายามประกาศชัดเจนในรายการโลกใบจิ๋วว่าโลกใบจิ๋วไม่มีการ แข่งขันล่ารางวัลแต่อย่างใด ตรงนี้เป็นจุดเป้าหมายของรายการโลกใบจิ๋วว่า กฎที่หนึ่งคือไม่มีการ ประกวดแข่งขันล่ารางวัลแต่อย่างใด ประการที่สองไม่จับเด็กมาแต่งหน้าทาปาก หรือแต่งตัวเกิน วัยอันสมควร ให้เด็กอยู่ในวัยที่งามตามประสาเด็ก เด็กนี้เค้างามอยู่แล้ว ไม่ให้ผู้ใหญ่ไปแต่ง แต่ง” (เดือนใจ ศรีมารุต, สัมภาษณ์, 17 สิงหาคม 2548)

2. วิธีการนำเสนอรายการต้องทันสมัย มีการนำแอนิเมชันมาใช้

“ทุก ๆ วันนี่รายการมันแพงเพราะเราทำแอนิเมชัน high technology มันมา เราต้องทัน เค้า ทันยุคทันสมัยไม่ใช่รายการเข็มสืบห้าปีอยู่ไถ่ก็อยู่ไถ่ เพลงก็ต้องเปลี่ยน เพลงเดิมแหละแต่ เวอร์ชันใหม่” (เดือนใจ ศรีมารุต, สัมภาษณ์, 17 สิงหาคม 2548)

3. เนื้อหารายการควรช่วยกล่อมเกลาสติปัญญาและอารมณ์ของเด็ก

“เรารู้ว่าอิทธิพลของเพลงมีต่อเด็กมาก มันเข้าไปในใยประสาท คลื่นเสียงของคนตรีเนี่ย คนตรีแบบไหนที่จะช่วยให้ใยประสาททงออกทะ โลกปัจจุบันเนี่ยมันมีอิทธิพลกระตุ้นให้เกิดความก้าวร้าวรุนแรง คลื่นเสียงที่นุ่มนวลอ่อนโยนมันช่วยกล่อมเกลาสติปัญญาและอารมณ์” (เดือนใจ ศรีมารุต, สัมภาษณ์, 17 สิงหาคม 2548)

4. รูปแบบและการนำเสนอควรสอดคล้องกับความต้องการของเด็ก

“เราก็ดูว่าเด็กชอบอะไร เราก็ทดลองกับเด็กก่อน อย่างเพลง เราก็ให้เด็กมาลองฟัง ให้เด็กมาเป็นกรรมการของเราถูกมั๊ย เด็กสนใจเด็กจะบอกเลย ชอบไม่ชอบ เด็กบอกชอบเราก็คิดเอาไว้ เด็กบอกไม่ชอบเราก็คิดลงตะกร้า เพราะเด็กเนี่ยบางทีคำหวานไปหรืออะไรคำก็ไม่ชอบ เด็กชอบอะไรที่สนุก ตลก ตามปกติเด็กเนี่ยจะชอบหัวเราะ แต่หัวเราะอย่างมีสาระหรือไม่มีสาระล่ะ” (เดือนใจ ศรีมารุต, สัมภาษณ์, 17 สิงหาคม 2548)

5. เนื้อหาควรส่งเสริมให้เอื้อเพื่อเอื้อแม่ แบ่งปันซึ่งกันและกัน

“การที่เราคบเพื่อนเนี่ย ยกตนข่มท่านเนี่ย ไม่ว่าจะไปที่ไหนเราจะเห็นเลยสังคมปัจจุบัน ซึ่งตรงนี้โลกใบจิ๋วเราพยายามทำให้หมดไป ให้โลกเป็นโลกที่เอื้อเพื่อ เอื้ออาหารต่อกัน เราก็มีเพลงเอื้อเพื่อกันใส่เข้าไป ให้รู้สึกเวลาเอื้อเพื่อปีปีเราจะมีความสุข มีการแบ่งปัน แบ่งปันคำพูดไม่ให้เขาสะเทือนใจ พูดอย่างไรให้คนรอบข้างมีความสุข” (เดือนใจ ศรีมารุต, สัมภาษณ์, 17 สิงหาคม 2548)

6. วิธีการนำเสนอรายการต้องมีศิลปะ

“การนำเสนอพล็อตเรื่องของเรา การพากย์ เสียงพากย์ มันต้องมีศิลปะการแสดง การละคร เราก็รู้ว่าเสียงพากย์เนี่ยจะดึงคนให้หันมาดู มาฟัง และประเด็นที่จะนำเสนอสาระจะสอดแทรกเข้าไป ไม่ว่าจะอารมณ์เพลง แบ็คกราวด์ ดนตรีที่แบ็คอัพ มันมีรายละเอียด ศิลปะการแสดง ศิลปะการละคร ศิลปะการทำโทรทัศน์สำคัญ กล้องซูมอิน ซูมเอาท์ เฟดอิน

เฟดเอ้าท์ มุมกล้องสำคัญนะสำหรับการทำโทรทัศน์” (เตือนใจ ศรีมารุต, สัมภาษณ์, 17 สิงหาคม 2548)

7. รายการเด็กไม่ควรมีแฝงโฆษณาในรายการ

“ถ้าจะทำรายการเด็กให้ดีจริงๆ มันต้องไม่เป็นธุรกิจ ถ้ายังเป็นธุรกิจอยู่ละก็โฆษณาเต็มจอ ล้นจอ มันเบรกอารมณ์แล้ว แคตัววิ่งก็เหลือกินแล้ว หรือโลโก้นิดๆหน่อยๆ ก็พอแล้ว ถ้ามีเบรกอารมณ์เมื่อไหร่มันจะขาดตอนไป เสียอารมณ์ต่อเนือง” (เตือนใจ ศรีมารุต, สัมภาษณ์, 17 สิงหาคม 2548)

สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์
ในมุมมองของอาจารย์เตือนใจ ศรีมารุต
ควรมีลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ

- วิธีการนำเสนอรายการต้องทันสมัย นำแอนิเมชันมาใช้
- รูปแบบการนำเสนอควรสอดคล้องกับความต้องการของเด็ก
- วิธีการนำเสนอรายการต้องมีศิลปะ

(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาสาระของรายการ

- เนื้อหารายการไม่ควรมีการประกวดแข่งขัน
- เนื้อหารายการควรช่วยกล่อมเกลาสติปัญญาและอารมณ์ของเด็ก
- เนื้อหาควรส่งเสริมด้านศิลปะบริสุทธิ์
- เนื้อหาควรสอดคล้องกับความต้องการของเด็ก
- เนื้อหาควรส่งเสริมให้เชื่อเพื่อเชื่อแม่ แบ่งปันซึ่งกันและกัน
- รายการเด็กไม่ควรมีแฝงโฆษณาในรายการ

9. คุณธงชัย ชั้นเสวิกุล กรรมการผู้จัดการบริษัทบีบีทีวี โปรดักชั่น จำกัด ผู้ควบคุมการผลิตรายการ “พ่อครัวตัวน้อย”

รายการพ่อครัวตัวน้อย เป็นรายการสาธิตการทำอาหารประเภทต่างๆ โดยมีดาราเด็กเป็นพิธีกรคู่กับดารานางที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งในแต่ละสัปดาห์จะมีแขกรับเชิญมาสาธิตการทำอาหารด้วย นอกจากนี้ก็มีการให้ความรู้เรื่องโภชนาการและสุขภาพไปพร้อมๆ กันด้วย

รายการพ่อครัวตัวน้อยเกิดขึ้นมาหลังจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 โดยสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 มอบหมายให้บริษัทบีบีทีวี โปรดักชั่น จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทลูกผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์ตามนโยบายของรัฐบาล

“เราไม่ได้อยากทำอะไรหนึ่งเดียวแบบเดียวฝึกฝืนอย่างเดียว คงต้องทำหลายๆอย่างหลายๆ เรียนรู้หลายๆแบบ ถ้าช่องเค้ามีรายการอะไร เราก็ทำไปทีละแบบๆ รายการแม่บ้าน รายการข่าว ข่าวแบบไหนข่าวเกี่ยวกับ เศรษฐกิจ อันนี้ที่เราทำได้สะดวกใจเพราะเรารู้พวกเคล็ดลับ เกร็ดเล็กเกร็ดน้อย หรือรายการบันเทิง ซึ่ง Producer ของเราก็มาจากสายบันเทิง เพราะฉะนั้นก็จะรู้ว่าทำอะไรเป็นยังไง ทำรายการเกมโชว์เป็นยังไง วาไรตี้เป็นยังไง ทอล์คโชว์เป็นยังไง แล้วก็รายการเด็กก็เป็นรายการหนึ่งที่เราคิดว่าน่าสนใจ เพราะว่า ตอนที่เปิดก็มีคนเดินมาเสนอตัวหรือเสนอรูปแบบรายการเยอะแยะมาก เราก็ดูว่าดีไม่ดีและเอา idea ของเราใส่ลงไปด้วย แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับเวลาที่ช่องให้มา หรือไปขอเวลาจากช่อง มันมีได้ 2 แบบ ใก้กับไข่ เช่นช่องให้เวลานี้ซึ่งเป็นรายการเด็กเราก็ต้องทำรายการเด็ก หรือการ์ตูนหรือครอบครัว ถ้าช่องให้เวลาหลังเที่ยงคืนมันก็ไม่ใช่รายการเด็กแล้ว หรืออีกทีก็มีสปอนเซอร์ที่อยากทำรายการเด็ก” (ธงชัย ชั้นเสวิกุล, สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2548)

คุณธงชัย ชั้นเสวิกุล ผู้บริหารบริษัทบีบีทีวี โปรดักชั่น จำกัด ให้มุมมองเกี่ยวกับคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ไว้ว่า ควรมีลักษณะดังนี้

1. เนื้อหาควรส่งเสริมให้เด็กเกิดแรงบันดาลใจ

“แล้วเราก็อยากได้อะไรแบบที่มันเป็นการดูที่เป็นกีฬาๆ เด็กจะได้มี inspiration ว่า เออแล้วก็มีข้อคิด ว่า กีฬามันมีดีมีประโยชน์ แข่งขันกันแต่ว่าตอนจบก็คือมีน้ำใจนักกีฬา เค้าก็ไปสร้าง

character มาเป็นเรื่องเป็นราวผู้ชมว่านักกีฬาตามที่ต่างๆ ตามโรงเรียนต่างๆว่าเจอกันบ้างอยู่ตามโรงเรียนเดียวกันบ้าง อยู่โรงเรียนคู่แข่ง ก็แพ้อ้างชนะบ้างก็ไม่ทอดยออะไรแบบนี้” (ธงชัย ชัยเสวิกุล, สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2548)

2. รูปแบบที่เหมาะสมควรเป็นการ์ตูนแอนิเมชัน

“เชื่อกันว่าทำรายการเด็กอย่างเดียวให้เด็กดูเนี่ย มันก็คือรายการการ์ตูน” (ธงชัย ชัยเสวิกุล, สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2548)

สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์
ในมุมมองของคุณธงชัย ชัยเสวิกุล
ควรมีลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ

- รูปแบบที่เหมาะสมควรเป็นการ์ตูนแอนิเมชัน

(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของสาระของรายการ

- เนื้อหาควรส่งเสริมให้เด็กเกิดแรงบันดาลใจ

10. อาจารย์พรจันทร์ จันทวิมล ผู้อำนวยการรายการ “บ้านเด็กดี”

รายการบ้านเด็กดี เป็นรายการวาไรตี้ ที่นำเสนอเนื้อหาด้านศิลปะและการแสดง ประกอบด้วยช่วงบ้านนิทาน เล่านิทานพร้อมวาดภาพประกอบ ช่วงของเล่นเด็กดี สาริตต์ต/พับกระดาษ ช่วงเวลาที่เด็กดี นำเสนอเด็กเล่านิทานจากที่บ้าน ช่วงจิตรกรจิ๋ว สอนวาดรูป และช่วงการเต้นประกอบเพลงและตอบจดหมายเด็กดี

อาจารย์พรจันทร์ จันทวิมล เริ่มผลิตรายการเพื่อเด็กและเยาวชนให้กับสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2529-2530 หลังจากนั้น เมื่อสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 เปิดดำเนินการจึงได้มาขอความร่วมมือให้ผลิตรายการเพื่อการศึกษาให้ จึง

เกิดรายการ “เด็กดี” ขึ้นในช่วงแรก จนกระทั่งประสบปัญหาเรื่องเงินทุน อาจารย์พรจันทร์ได้จัดตั้งกองทุนบ้านเด็กดีขึ้นเพื่อระดมเงินทุนสำหรับผลิตรายการ แล้วจึงเปลี่ยนเป็นรายการ “บ้านเด็กดี”

ประสบการณ์ในการผลิตรายการสำหรับเด็กเล็กก่อนวัยเรียนถึงชั้นประถมปลาย มาเกือบ 20 ปี อาจารย์พรจันทร์จึงมีมุมมองเรื่องคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์ว่า ควรมีลักษณะดังนี้

1. ควรมีเนื้อหาที่ช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพ สุขภาพ และอารมณ์จิตใจ

“พอกระรอกแล้วเด็กชอบ มีช่วงของกระรอกน้อยเด็กดี อย่างที่หนึ่งก็คือ เอาเพลงต่างๆเข้ามา กระรอกน้อยจะยิ้มกับเพื่อนสัตว์ทุกตัวเลยก่อนจะมาถึงคุณครู แล้วเราจะชวนกันให้เด็กๆยิ้ม ให้เป็นคนร่าเริงแจ่มใส สุขภาพดี แล้วก็มีบุคลิกที่ดี ใครเห็นใครรักเพราะความยิ้มแย้ม พุดเพราะ ส્વสต์ สวย เหล่านี้” (พรจันทร์ จันทวิมล, สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2548)

2. เนื้อหารายการควรส่งเสริมความรู้ไปพร้อมกับความสนุกสนาน

3. รูปแบบรายการควรเหมาะสมกับวัยของเด็ก

“ถ้าเราพูดถึงรายการเด็กกับผู้ผลิตจะเป็นการเสริมความรู้อย่างชัดเจนเลยให้กับเด็ก เป็นประสบการณ์ตรง มันเหมือนเป็นหนังสือเล่มใหญ่ๆเล่มหนึ่งเลยในการผลิตรายการ 1 ตอน มันเหมือนเปิดโลกกว้าง ถ้าคุณออกไป outdoor เด็กที่อยู่ไม่ได้จะต้องไปตามคุณได้ แต่ใน 5 นาที 10 นาทีที่คุณสามารถไปดั่งอะไรมาเนี่ย แล้วเอามาทำ มันเปิดโลกกว้างเลย ตรงนี้ก็ควรมีความสนุกและสาระ แล้วต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ไม่เหมาะสมที่เราจะบ่อน เพราะเด็กเรียนเร็วมาก ทั้งภาษา ทั้งกริยาของตัวละคร ตัวประกอบ วิทยาการ การแต่งตัว ประกอบกันเข้าเป็นรูปแบบของรายการ” (พรจันทร์ จันทวิมล, สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2548)

4. วิธีการนำเสนอไม่ควรหือหาว รวดเร็วเกินไป ต้องคำนึงถึงการสร้างเสริมสมาธิของเด็กด้วย

“รูปแบบการนำเสนอ รวดเร็วหือหาว เต็มกันทั้งเรื่อง แม้แต่ตัวการ์ตูนซ้อนกัน เต็มกันไปตลอด มีรายการที่เห็นๆอยู่ นั่งกันอยู่เยาะๆ ช่างหลังก็ซ้อน ซ้อนเป็นภาพเต็มกัน มันไม่นิ่งเลย ดู

แล้วนำปวดหัวมาก มันไม่ใช่ความทันสมัยนะ มันเป็นการทำไม่เป็นนะ จะเอาแบบเค้าแต่ทำไม่เป็น นำเสนอไม่เป็น เต็มกระย็อกกระแยกอยู่ตลอดเวลา แล้วเด็กจะเอาสมาธิที่ไหน มันต้องใสๆนะ" (พรจันทร์ จันทวิมล, สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2548)

5. วิธีการนำเสนอควรนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่น กราฟฟิกแอนิเมชัน

"เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่ ครูว่าดีทีเดียว ในการใช้กราฟฟิก อะไรพวกนั้น มันช่วยมาก ช่วยลดขั้นตอนของเวลาและการผลิตการ์ตูน อนิเมชันอะไรทั้งหลาย มันได้เร็ว ตรงนี้ดี ไปติดต่อ มีลูกเล่นอะไรดี แต่ต้องคำนึงว่าเนื้อหาไม่เป็นโทษกับเด็กๆ แล้วก็อะไรก็อย่าให้เร็ว อย่าไปนึกว่าเร็วเพื่อความตื่นเต้นแล้วเด็กจะชอบแต่กลับกลายเป็นการเลี้ยงเด็กที่ให้โทษมากกว่า เหมือนเราให้อาหารผัดนะ แล้วในระยะยาวเด็กมันไม่ได้สมบูรณ์ทั้งสมอง สติปัญญา ร่างกายและจิตใจเลย เพราะมันถูกขัดเกลารูปแบบนั้นมา ถ้าความชัดเจนมีในระดับที่เหมาะสม เราจะได้เด็กที่มีสมาธิ" (พรจันทร์ จันทวิมล, สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2548)

สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์
ในมุมมองของอาจารย์พรจันทร์ จันทวิมล
 ควรมีลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ

- รูปแบบรายการควรเหมาะสมกับวัยของเด็ก
- วิธีการนำเสนอไม่ควรหือหวา รวดเร็วเกินไป ต้องคำนึงถึงการสร้างเสริมสมาธิของเด็กด้วย
- วิธีการนำเสนอควรนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่น กราฟฟิกแอนิเมชัน

(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของสาระของรายการ

- ควรมีเนื้อหาที่ช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพ สุขภาพ และอารมณ์จิตใจ
- เนื้อหารายการควรส่งเสริมความรู้ไปพร้อมกับความสนุกสนาน

11. คุณธีรนนท์ นาคทอง ผู้ช่วยผู้ควบคุมการผลิตรายการ “นาร์กน่ารู้ สเปนเชียล”

รายการนาร์กน่ารู้ สเปนเชียล เป็นรายการสารคดีเกี่ยวกับเรื่องน่ารู้ต่างๆ นำเสนอผ่านการเล่าของพิธีกรหญิงและหุ่นคนใส (ที่ชื่อพีพี, พีเดวี)

คุณธีรนนท์ นาคทอง เคยทำหน้าที่สร้างสรรค์รายการหรือครีเอทีฟ รวมทั้งเขียนสคริปท์รายการ “นาร์กน่ารู้ สเปนเชียล” มาก่อนที่จะเป็นผู้ช่วยผู้ควบคุมการผลิตรายการ ซึ่งทำหน้าที่กำกับดูแลการผลิตรายการทั้งหมด

1. หุ่น mascot เป็นการนำเสนอที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยประถมศึกษา

“เราตั้งกลุ่มเป้าหมายค่อนข้างกว้างเหมือนกัน ก็คือเด็กตั้งแต่ช่วงประถมต้นจนถึงจนถึงประถมปลาย แต่ถ้าถึงมัธยมต้นด้วยก็จะเป็นเรื่องที่ดีเพราะว่าเราก็มีแฟนหลายกลุ่มที่เหมือนกับว่าเขาโตมาพร้อมๆ กับรายการเรา แต่สำหรับกลุ่มเป้าหมายจริงๆ ที่ดูแล้วก็ค่อนข้างชอบนาร์กน่ารู้ น่าจะเป็นเด็กไม่เกินประถมต้นประถมปลายด้วยซ้ำ เพราะรายการเรามี MASCOT การ์ตูนพวกนี้ค่ะ” (ธีรนนท์ นาคทอง, สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2548)

2. รูปแบบรายการควรมีความหลากหลาย

“รายการเด็กที่มันอยู่ในช่วงเวลาที่เรตติ้งดี มันจะเป็นรายการรูปแบบคล้ายๆ กัน อย่างช่อง 9 การ์ตูน ดิสนีย์ช่อง 7 มันก็มีข้อดีแต่ว่ามันน่าจะมีทางเลือกให้อีกหลายๆ รายการที่หลากหลายออกไป” (ธีรนนท์ นาคทอง, สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2548)

3. รายการดีควรเน้นเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ให้ความรู้แก่เด็ก

“จริงๆ แล้วก็คืออะไรก็ได้ที่เป็นสาระความรู้ เป็นเรื่องอะไรก็ได้ เรื่องสัตว์ พาไปรู้จัก สัตว์มปี ได้หมดหลากหลายเพราะเรารู้สึกว่ากลุ่มเป้าหมายมันค่อนข้างกว้าง เพียงแต่ว่าการนำเสนอต้องกระชับ เด็กๆ ดูแล้วสนุกเท่านั้นเองแหละค่ะ” (ธีรนนท์ นาคทอง, สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2548)

4. วิธีการนำเสนอต้องมีสีสัน ดึงดูดความสนใจของเด็ก

“เรามองว่า สำหรับตัวเด็กนะ รูปแบบมันอาจจะสำคัญว่าเนื้อหา คืออาจจะต้องเลือกรูปแบบที่มันสนุกมันน่าสนใจแล้วมันก็ใกล้เคียงกับความสนใจของเด็ก เป็นสิ่งที่เด็กจับต้องได้ เช่น การ์ตูน มันสีสันสดใส ฉูดฉาด หรืออีกหลายรายการที่ค่อนข้างฉูดฉาด เด็กน่าจะชอบ แต่แค่ดึงความสนใจเด็กมันไม่พอ น่าจะมีเนื้อหาที่ดีเพิ่มขึ้นเข้าไปด้วยอีกนิดนึง” (ธีรพันธ์ นาคทอง, สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2548)

5. รายการเด็กไม่ควรมีโฆษณาแฝง

“การมีเงินมากขึ้นมันไม่ได้หมายถึงว่าทำให้งานของคุณมีคุณภาพขึ้น. รายการเด็กหลายๆ รายการที่อยู่ได้แล้วมีสปอนเซอร์ตลอด แต่ก็ต้องแอบโฆษณาแฝงตลอด เนื้อหา ก็จะเน้นแบบมีการขายแฝงอยู่ในนั้นตลอดเวลา” (ธีรพันธ์ นาคทอง, สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2548)

6. การเขียนบทต้องคำนึงถึงความเข้าใจของเด็ก

“ก็คือคิดเหมือนเด็ก เราก็จะต้องเขียนแบบมีมุขประมาณว่า นั่นแน่ที่ตุ๊กตาสูงจังเลยคะ อ้าว อ้าว ก็คือแบบทำอะไรให้มันดูตลก แล้วก็ทำอะไรให้มันดูสนุกสนาน ใช้คำให้เด็กรู้สึกตื่นเต้นไปกับเราแบบนี้คะ แต่ในความตลกในความสนุกในความกระชับ มันจะต้องมีเนื้อหาบางอย่างซ่อนอยู่ ต้องลองอ่านดูแล้วคิดว่าเด็กจะเข้าใจไหม”

“พยายามใช้คำง่ายๆ แล้วเด็กเข้าใจไม่ต้องสละสลวย ต้องเข้าใจต้องมีมุข แล้วก็คือ สอดแทรกความคิด ก็คือต้องแทรกสั้นๆ ให้กระชับ สนุก มีมุข คือเด็กๆ ที่ดูรายการเรามันจะค่อนข้างเป็นเด็กเล็กๆ เขาก็จะชอบพีทออฟพี แบบมี ...แป้วว... ทำอะไรมิดๆ ก็ต้องมี Sound effect ให้ดูสนุก” (ธีรพันธ์ นาคทอง, สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2548)

7. เนื้อหารายการควรช่วยส่งเสริมความคิดแก่เด็ก

8. รูปแบบรายการควรมีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน

"เป็นรายการที่เด็กดูแล้วสนุก เด็กดูแล้วเพลิดเพลินใจ มันมีข้อคิด หรือมันมีอะไรแฝงอยู่ในเนื้อหานั้นๆ ดูแล้วเด็กรู้สึกปิ๊งไอเดียอะไรบางอย่าง ช่วยส่งเสริมความคิดอะไรบางอย่างของเขา" (ธีรนนท์ นาคทอง, สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2548)

9. รูปแบบรายการควรหลากหลายและเหมาะสมสำหรับเด็ก

"เรามองว่ารูปแบบไม่จำกัด เพียงแต่ว่าคุณต้องจับกลุ่มเด็กของคุณที่คุณต้องการนำเสนอให้อยู่ก็แล้วกัน ให้เข้าถึงเด็ก" (ธีรนนท์ นาคทอง, สัมภาษณ์, 6 กันยายน 2548)

สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์
ในมุมมองของคุณธีรนนท์ นาคทอง
ควรมีลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ

- รูปแบบรายการควรมีความหลากหลาย
- หุ่น mascot เป็นการนำเสนอที่เหมาะสมกับเด็กวัยประถมศึกษา
- วิธีการนำเสนอต้องมีสีสัน ดึงดูดความสนใจของเด็ก
- การเขียนบทต้องคำนึงถึงความเข้าใจของเด็ก
- รูปแบบรายการควรมีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน
- รูปแบบรายการควรหลากหลายและเหมาะสมสำหรับเด็ก

(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของรายการ

- รายการเด็กควรเน้นเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์
- รายการเด็กไม่ควรมีโฆษณาแฝง
- เนื้อหารายการควรช่วยส่งเสริมความคิดแก่เด็ก

ตารางที่ 4.3 สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์
ในมุมมองของผู้ผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์

ผู้ผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์	ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพ
<p>1. คุณนิรมล เมธีสุวกุล พิธีกรและผู้ควบคุมการผลิตรายการ "ทุ่งแสงตะวัน"</p>	<p>(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบควรสอดคล้องกับความสนใจของเด็ก - รูปแบบรายการการ์ตูน โดยเฉพาะที่นำเข้ามาจากต่างประเทศควรมีการคัดเลือกให้ดี เหมาะสมสำหรับเด็ก - รูปแบบรายการควรมีความหลากหลาย - วิธีในการนำเสนอรายการต้องดึงดูดความสนใจของเด็กได้ เช่น วิธีการพากย์ วิธีการเขียนบท การใช้คอมพิวเตอร์กราฟิก เป็นต้น - เด็กสามารถมีส่วนร่วมในรายการได้ในระดับต่างๆ กัน <p>(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ควรจะมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กพัฒนาสังคม - เนื้อหาที่จะนำเสนอต้องมีแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ครอบคลุม - รายการเด็กทางโทรทัศน์ไม่ควรจะมีโฆษณาสินค้าหรือถ้าจะมีได้ให้มีในลักษณะโฆษณาเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ขององค์กร
<p>2. คุณเกียรติสุดา ภิรมย์ ผู้ควบคุมการผลิตรายการเจ้าขุนทอง</p>	<p>(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบควรมีความสอดคล้องเหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละช่วงอายุ - รูปแบบหลากหลาย - วิธีการนำเสนอรายการมีความน่าสนใจ ดึงดูดความสนใจของเด็กได้ <p>(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เนื้อหารายการมีความสอดคล้องเหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละช่วงอายุ - ควรมีเนื้อหาส่งเสริมทักษะความรู้ ความคิด

ตารางที่ 4.3 สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์
ในมุมมองของผู้ผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์ (ต่อ)

ผู้ผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์	ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพ
	<ul style="list-style-type: none"> - ศิลธรรม แก่เด็ก - ควรมีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่เด็ก - เน้นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีงามแก่เด็ก ให้ค่อยๆ ซึมซับ แต่ไม่ใช่การยัดเยียดให้เด็ก - เนื้อหาควรมีความหลากหลาย
<p>3. คุณจิรพัฒน์ อุดมผล ผู้ผลิตรายการ "คิดได้คิดดี"</p>	<p>(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบรายการที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัย 7-11 ปี ควรนำเสนอเพียงประเด็นเดียวเพื่อไม่ให้เด็กสับสน - รูปแบบควรมีความสร้างสรรค์ ทันกับยุคสมัยและเทคโนโลยี - รูปแบบควรมีความสร้างสรรค์ ทันกับยุคสมัยและเทคโนโลยี - วิธีการนำเสนอรายการต้องให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของเด็กที่เปลี่ยนไปด้วย <p>(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของสาระของรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เนื้อหารายการต้องมีสาระประโยชน์ด้านการส่งเสริมธรรมแก่เด็ก - เนื้อหารายการต้องมีความเหมาะสมกับพฤติกรรมแต่ละช่วงวัยของเด็ก ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา - รายการเด็กสามารถแฝงโฆษณาได้ หากไม่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็ก ซึ่งขึ้นอยู่กับการพิจารณาของผู้ผลิตรายการเอง
<p>4. คุณทศพล ศิริวิวัฒน์ ผู้ควบคุมการผลิตรายการ "ดาวฟ้าทำทดลอง"</p>	<p>(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - วิธีการนำเสนอรายการให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของเด็ก - รายการเด็กต้องมีความสนุกสนาน - สร้างสรรค์รูปแบบรายการให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัยและเพศของเด็ก

ตารางที่ 4.3 สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์
ในมุมมองของผู้ผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์ (ต่อ)

ผู้ผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์	ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพ
	<p>(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - รายการเด็กควรมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการทดลองวิทยาศาสตร์ที่น่าสนใจสำหรับเด็ก - รายการเด็กสามารถแฝงโฆษณาได้ หากไม่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็ก ซึ่งขึ้นอยู่กับการพิจารณาของผู้ผลิตรายการเอง
<p>5. คุณสุพิทย์ รัตติคุณโชติ หัวหน้าผู้ควบคุมการผลิตรายการโทรทัศน์ (Head Prducer) บางกอกการละคอน บริษัท บีอีซี-เทโร เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน)</p>	<p>(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบรายการควรมีหลากหลาย - รูปแบบรายการควรเป็นลักษณะ edutainment มากกว่าสารคดี - วิธีการนำเสนอรายการต้องมีความสนุกสนาน - รูปแบบรายการควรเป็นแฟนตาซี - รูปแบบการนำเสนอรายการต้องน่าสนใจ ดึงดูดความสนใจของเด็ก - รูปแบบรายการควรสอดคล้องกับความต้องการของเด็ก <p>(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เนื้อหารายการส่งเสริมกระบวนการคิดสร้างสรรค์ของเด็ก - เนื้อหารายการควรให้ความรู้กับเด็ก - เนื้อหารายการควรสอดคล้องกับความต้องการของเด็ก
<p>6. คุณวิวัฒน์ วงศ์ภัทรฐิติ พิธีกรและผู้ผลิตรายการ “ซูเปอร์จิ๋ว”</p>	<p>(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบรายการควรเป็นวาไรตี้ที่หลากหลายในด้านเนื้อหาด้วย <p>(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ควรมีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์สำหรับเด็กไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่เด็ก

ตารางที่ 4.3 สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์
ในมุมมองของผู้ผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์ (ต่อ)

ผู้ผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์	ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพ
	<ul style="list-style-type: none"> - เนื้อหาควรนำเสนอเรื่องจินตนาการ แรงบันดาลใจ ความรู้ คุณค่า แนวคิด วิถีชีวิต - การนำเสนอเนื้อหารายการควรคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของเด็ก - สามารถมีป้ายโฆษณาในรายการได้ ตามวิจรรณยานของผู้ผลิต
<p>7. คุณวรินทร์เนตร ศิริโชติชำนาญ ผู้ควบคุมการผลิตรายการ "ขบวนการนักอ่าน"</p>	<p>(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเขียนบทต้องคำนึงถึงความเข้าใจของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ - รูปแบบควรมีวัตถุประสงค์เพื่อสื่อสารถึงเด็กอย่างแท้จริง - รูปแบบรายการต้องเหมาะสมสำหรับเด็ก <p>(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีเนื้อหาสาระที่ให้ประโยชน์กับเด็ก - ไม่ควรมีการแฝงโฆษณาในรายการ - เนื้อหาควรมีวัตถุประสงค์เพื่อสื่อสารถึงเด็กอย่างแท้จริง - เนื้อหารายการต้องเหมาะสมสำหรับเด็ก - เนื้อหารายการควรส่งเสริมการอ่านให้กับเด็ก
<p>8. อาจารย์เต๋อใจ ศรีมารุต ผู้ควบคุมการผลิตรายการ "โลกใบจิ๋ว"</p>	<p>(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - วิธีการนำเสนอรายการต้องทันสมัย นำแอนิเมชันมาใช้ - รูปแบบการนำเสนอควรสอดคล้องกับความต้องการของเด็ก - วิธีการนำเสนอรายการต้องมีศิลปะ <p>(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เนื้อหารายการไม่ควรมีการประกวดแข่งขัน - เนื้อหารายการควรช่วยกล่อมเกลาสติปัญญาและอารมณ์ของเด็ก

ตารางที่ 4.3 สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์
ในมุมมองของผู้ผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์ (ต่อ)

ผู้ผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์	ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพ
	<ul style="list-style-type: none"> - เนื้อหาควรส่งเสริมด้านศิลปะบริสุทธิ์ - เนื้อหาควรสอดคล้องกับความต้องการของเด็ก - เนื้อหาควรส่งเสริมให้เด็กเพื่อพ่อแม่ แบ่งปันซึ่งกันและกัน - รายการเด็กไม่ควรมีแฝงโฆษณาในรายการ
<p>9. คุณธงชัย ชั้นเสวิกุล กรรมการผู้จัดการบริษัทบีบีทีวี โปรดักชั่น จำกัด ผู้ควบคุมการผลิตรายการ "พ่อครัวตัวน้อย"</p>	<p>(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบที่เหมาะสมควรเป็นการตูนแอนิเมชั่น <p>(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เนื้อหาควรส่งเสริมให้เด็กเกิดแรงบันดาลใจ
<p>10. อาจารย์พรจันทร์ จันทวิมล ผู้อำนวยการรายการ "บ้านเด็กดี"</p>	<p>(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบรายการควรเหมาะสมกับวัยของเด็ก - วิธีการนำเสนอไม่ควรหวือหวา รวดเร็วเกินไป ต้องคำนึงถึงการสร้างเสริมสมาธิของเด็กด้วย - วิธีการนำเสนอควรนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่น กราฟฟิคแอนิเมชั่น <p>(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ควรมีเนื้อหาที่ช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพ สุขภาพ และอารมณ์จิตใจ - เนื้อหารายการควรส่งเสริมความรู้ไปพร้อมกับความสนุกสนาน
<p>11. คุณธีรนนท์ นาคทอง ผู้ช่วยผู้ควบคุมการผลิตรายการ "นาร์กน่ารู้สเปเชียล"</p>	<p>(1) คุณลักษณะด้านรูปแบบรายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบรายการควรมีความหลากหลาย - หุ่น mascot เป็นการนำเสนอที่เหมาะสมกับเด็กวัยประถมศึกษา - วิธีการนำเสนอต้องมีสีสัน ดึงดูดความสนใจของเด็ก - การเขียนบทต้องคำนึงถึงความเข้าใจของเด็ก - รูปแบบรายการควรมีความสนุกสนาน เพื่อดึงดูด - รูปแบบรายการควรหลากหลายและเหมาะสมสำหรับเด็ก

ตารางที่ 4.3 สรุปข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพรายการเด็กทางโทรทัศน์
ในมุมมองของผู้ผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์ (ต่อ)

ผู้ผลิตรายการเด็กทางโทรทัศน์	ข้อกำหนดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพ
	(2) คุณลักษณะด้านเนื้อหาของรายการ <ul style="list-style-type: none"> - รายการเด็กควรเน้นเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ - รายการเด็กไม่ควรมีโฆษณาแฝง - เนื้อหารายการควรช่วยส่งเสริมความคิดแก่เด็ก